

Araştırma Makalesi

Yapay Zekâ Destekli Dil İşleme Modeli Olan ChatGPT'nin Sosyal Bilgiler Dersi İle İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Evaluating the Opinions of ChatGPT an Artificial Intelligence Supported Language Processing Model on Social Studies Lesson

Research Article

Ali Yalçın*¹

Karamanoğlu Mehmetbey
Uluslararası Eğitim
Araştırmaları Dergisi

Aralık, 2024
Cilt 6, Sayı 2
Sayfalar: 136-152
<http://dergipark.gov.tr/ukmead>

* Sorumlu Yazar

Makale Bilgileri

Geliş : 16.05.2024
Kabul : 24.10.2024

DOI: 10.47770/ukmead.1485504

Özet

Son dönemde, teknoloji tabanlı uygulamalarda kaydedilen ilerlemeler, özellikle yapay zekâ temelli sistemlerin insan benzeri işlevler sergileyebilmesiyle dikkat çekmektedir. Bu sistemler, konuşma, yazma, algılama, metin üretme ve taklit etme gibi çeşitli bilişsel yeteneklere sahip olup akıllı algoritmalarla güçlendirilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, yapay zekâ destekli dil işleme modeli olan ChatGPT'nin sosyal bilgiler dersi ile ilgili görüşlerini belirlemektir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve literatür temel alınarak 16 soru hazırlanmış ve daha sonra ChatGPT'nin çevrim içi uygulamasında soru-cevap şeklinde uygulama gerçekleştirilmiş ve elde edilen metinsel açıklamalar, dijital ortama aktarılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre ChatGPT, sosyal bilgiler dersi ile ilgili hazırlanan sorulara çoğunlukla doğru bir şekilde yanıt verdiği saptanmıştır. Özellikle sosyal bilgiler dersine ilişkin metinsel açıklamaların başlıklar halinde düzenlenmesi ve dilin etkin bir şekilde kullanılması önemli bir özellik olarak görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde gelecekte sınıf ortamında bu yapay zekâ destekli araç ve uygulamaların sosyal bilgilerde etkili bir şekilde kullanılabileceğini söylemek mümkündür.

Anahtar kelimeler: ChatGPT, doğal dil işleme, eğitim, sosyal bilgiler, yapay zekâ

Abstract

In recent times, advances in technology-based applications have attracted attention, especially with the ability of artificial intelligence-based systems to exhibit human-like functions. These systems have various cognitive abilities such as speaking, writing, perception, text generation and imitation, and are powered by intelligent algorithms. In this context, the aim of this study is to determine the views of ChatGPT, an artificial intelligence-supported language processing model, on the social studies course. For this reason, 16 questions were prepared based on the social studies course curriculum and literature, and then the application was carried out in the form of question-answer in the online application of ChatGPT and the textual explanations obtained were transferred to the digital environment. According to the results of this study, it was found that ChatGPT mostly answered the questions prepared about the social studies course correctly. In this respect, it is possible to say that these artificial intelligence-supported tools and applications can be used effectively in social studies in the classroom environment in the future.

Artificial intelligence, chatgpt, education, natural language processing, social studies

Keywords

International Journal of
Karamanoğlu Mehmetbey
Educational Research

December, 2024
Volume 6, No 2
Pages: 136-152
<http://dergipark.gov.tr/ukmead>

* Corresponding author

Article Info:

Received : 16.05.2024
Accepted : 24.10.2024

DOI: 10.47770/ukmead.1485504

GİRİŞ

Yapay zekâ, günümüz dünyasında her alanda adından sıkça söz edilen, bilgisayar sistemlerinin insan benzeri düşünme ve öğrenme yeteneklerini simüle etmeyi amaçlayan bir bilim ve teknoloji alanıdır. Bu bağlamda yapay zekâ, bilgisayarların karmaşık görevleri gerçekleştirebilme, öğrenebilme, dil işleme, görsel algılama, karar verme ve problem çözme gibi zekâyâ benzer işlevleri yerine getirmesini hedeflemektedir. Bu teknolojiler, çok farklı karmaşık olayları çözümlene yeteneğine sahiptirler. Dolayısıyla yapay zekânın tanımlanan özelliklerinden de anlaşıldığı üzere, yapay zekâ tabanlı sistemler, büyük miktarda verileri işleyerek; tanımlama, tahminler yapma, kararlar verme yeteneğine sahip olmasıyla bilinmektedir (Alpaydın, 2013; Zhu, Jiang, Yang, ve Ren, 2023; Şentürk, 2023). Bu bağlamda son yıllarda adından sıkça söz edilen ve insanların günlük hayatlarında birçok konuda yararlı işler başaran yapay zekâ, ilk kez McCarthy, Minsky, Shannon ve Rochester tarafından 1956 yılında, Dortmund Konferansı'nda dile getirilmiştir. Zamanla gelişen yapay zekâ, neredeyse günlük yaşamın vazgeçilmez bir teknolojisi olma yolunda ilerlediği görülmektedir. Ayrıca son zamanların bilgisayar teknolojisinde en çok kullanılan ve geliştirilen alanlardan biri de yapay zekâ tabanlı uygulamalar olduğu görülmektedir (Altun, 2024). Çünkü yapay zekâ, makine öğrenme ile derin öğrenme yöntemlerini kullanarak sağlık, ekonomi, gıda, eğitim, mühendislik, otomasyon, robotik araçlar ve benzeri alanlarda verimliliği arttırmak, sorunları etkili çözmek, kaliteyi arttırmak, zamanı etkin kullanmak amacıyla önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilir. Konunun kavramsal temelini oluşturmak amacıyla, alanyazın taraması doğrultusunda yapay zekânın alanı, uygulamaları ve eğitimde kullanımı üzerine açıklayıcı bilgilerin sunulmasının yararlı olacağı söylenebilir.

Yapay zekâ alanında çalışan uzmanlar, yapay zekâyı işlevinden dolayı çeşitli temel alanlara ayırmışlardır. Bu temel alanlar içerisinde, makine öğrenme, derin öğrenme, bilgisayar görüşü, doğal dil işleme ve uzman sistemleri gibi sınıflandırmalar yapmışlardır. İlk olarak makine öğrenimi, bilgisayar sistemlerinin verilerini analiz ederek kendi kendine öğrenme ve deneyimlerden bilgi çıkarmalarını sağlayan yapay zekânın bir alt dalı olarak bilinmektedir. Bu model, performansı artırmak için verilerden öğrenme yeteneği sağlamaktadır (Deng ve Lin, 2022; Mariani, Machado ve Nambisan, 2023). Derin öğrenme ise yapay zekânın temel alanlarından biri olup, çok katmanlı sinir ağları aracılığıyla büyük miktarda veriyi işleyerek karmaşık problemleri çözme yeteneği sağlamaktadır. Bu alan, özellikle görüntü ve ses tanıma gibi görevlerde büyük başarılar elde etmektedir (Chatterjee ve Bhattacharjee, 2020). Bu bağlamda, bilgisayar görüşü de bu süreçte önemli bir şekilde rol oynamaktadır. Bilgisayarların görsel verileri analiz edip anlamasını sağlayan bilgisayar görüşü; nesne tanıma, yüz tanıma, görüntü sınıflandırma ve otonom araçlar gibi birçok uygulamada kullanılmaktadır. Aynı şekilde, doğal dil işleme de yapay zekânın bir diğer temel alanını oluşturur. Özellikle bilgisayarların insan dilini anlaması, metinleri analiz etmesi, metin tabanlı soruları yanıtlaması ve dil tabanlı verileri işleme, bu alanın en önemli özelliklerindedir ve metin tabanlı uygulamaların temelini oluşturur (Güzeldemirci, 2024; Toptaş, 2024). Yapay zekânın son önemli alanlarından biri de uzman sistemlerdir. Bu yazılımlar, belirli bir konuda uzmanlaşmış insanlar gibi düşünme yeteneği kazanarak, tıp, mühendislik, eğitim, finans gibi alanlarda karar vermeye yardımcı bir sistem gibi yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Patterson, 1990). Yapay zekânın bu temel alanlarından anlaşıldığı üzere bu sistem, birçok endüstri ve sektörde kullanılmakta olup otomasyon, veri analizi, tahmin, iş süreçlerinin iyileştirilmesi, sağlık hizmetleri, otomotiv, eğitim, finans, oyun, çeviri ve daha birçok alanda etkili bir şekilde uygulanmaktadır. Bu bağlamda yapay zekâ alanı, sürekli olarak gelişen ve büyüyen bir alandır ve gelecekte daha birçok alanda yenilik ve uygulamanın olacağı beklenmektedir (Arslan, 2020; Deng ve Lin, 2022).

Yapay zekâ araçları

Yapay zekâ projelerinin eğitimi, uygulanması ve geliştirilmesinde kullanılan yazılım ve donanım araçlarının, geniş bir kullanım alanı bulunmaktadır. Bu araçlar, veri analizi, makine öğrenimi, derin öğrenme, doğal dil işleme ve görüntü işleme gibi çeşitli alanlarda etkin bir şekilde kullanılmaktadır (Arslan, 2020; Holmes, Bialik ve Fadel, 2023; Kuşçu, 2015; Sevil ve Aras 2024). Örneğin, yapay zekâ geliştirme sürecinde Python, Java ve Julia gibi programlama dilleri yaygın olarak kullanılmaktadır. Veri analizi için Pandas, NumPy, MATLAB ve Excel gibi araçlar tercih edilirken, makine öğrenimi projelerinde Scikit-learn, TensorFlow, Keras, PyTorch, XGBoost ve LightGBM gibi kütüphaneler öne çıkmaktadır. Doğal dil işleme projelerinde NLTK, SpaCy, TextBlob ve Transformers gibi kütüphaneler kullanılırken, veriyi görselleştirme amacıyla Matplotlib, Seaborn, Plotly ve Tableau gibi araçlar kullanılmaktadır. Ayrıca, bulut tabanlı yapay zekâ hizmetleri için Amazon Web Services (AWS), Microsoft Azure ve Google Cloud gibi platformlar kendine yer edinirken, derin öğrenme modelleri için Labelbox, Supervisely ve Amazon SageMaker, Ground Truth gibi veri etiketleme araçları ön plandadır. Ayrıca derin öğrenme çerçeveleri olarak TensorFlow ve PyTorch; chatbot geliştirme için Dialogflow, Microsoft Bot Framework ve Rasa bulunmaktadır. Son olarak görüntü işleme projelerinde ise OpenCV, Dlib ve Scikit-Image gibi araçlar sıklıkla tercih edilmektedir. Bu araçlar ve kaynaklar, projelerin ihtiyaçlarına ve hedeflerine göre özenle seçilmekte ve uygulanmaktadır. Ayrıca bu araçlar, eğitim ve öğretim sürecinde kullanılan yapay zekâ ve teknoloji tabanlı öğretim araçlarında da etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle eğitim sürecinde yararlı olabilecek araçların dil işleme, çevirme, içerik geliştirme gibi alanlarda yardımcı olabilecek çok sayıda yapay zekâ aracı bulunduğunu söylemek mümkündür (Arslan, 2020; Holmes, Bialik ve Fadel, 2023; Kuşçu, 2015; Sevil ve Aras 2024).

Yapay zekânın geleceği

Yapay zekâ alanı, hızla gelişen bir teknoloji olduğundan geleceğini tahmin etmek oldukça zordur. Bu bağlamda, yapay zekânın geleceğine dair hem olumlu hem de olumsuz görüşler bulunmaktadır. Bunlar içerisinde yapay zekânın, daha akıllı ve bağımsız sistemlerin tasarımına olanak tanıyarak birçok akıllı sistemi, daha güvenli ve etkili hale getirebileceğidir. Bu teknolojik ilerlemeler, sağlık, ulaşım, üretim, finans ve eğitim gibi birçok endüstride köklü dönüşümlere yol açma potansiyeline sahiptir; dolayısıyla verimliliği artırma ve yeni iş fırsatları yaratma kapasitesine sahip olmasıyla ön planda olacağı söylenebilir (Deng ve

Lin, 2022; Gunderson, 2019). Ayrıca, doğal dil işleme (NLP) alanındaki yenilikler, yapay zekâ sistemlerinin insanlarla daha doğal ve anlamlı bir iletişim kurabilmesini mümkün kılmaktadır. Bu gelişmeler, müşteri hizmetleri, dil çevirisi ve içerik üretimi gibi çeşitli alanlarda önemli bir etki yaratabilir. Bunun yanı sıra, sağlık alanında yapay zekâ, teşhis, tedavi ve ilaç geliştirme süreçlerinde devrim niteliğinde ilerlemeler sağlayarak, hastalıkların erken teşhisi ve kişiselleştirilmiş tıp uygulamaları için daha etkili çözümler sunabileceği öngörülmektedir (Can, Yorgancıoğlu ve Koç, 2024; Varnalı, 2024).

Eğitim ve araştırma alanlarında da büyük faydalar sağlayan yapay zekâ, öğrencilere bireysel eğitim hizmetleri sunabilmekte ve araştırmacılara büyük veri analizi ile hipotez testi için güçlü araçlar temin edebilecek donanıma sahiptir. Özellikle eğitim içeriklerinin ve kaynaklarının geliştirilmesinde aktif bir şekilde rol oynamaktadır. Bu bağlamda yapay zekâ, otomatik içerik oluşturma araçları sayesinde öğretim materyallerini güncel ve ilgi çekici tutarak, öğrencilerin motivasyonlarını artırabilecek potansiyele sahiptir. Ayrıca test ve ödevlerin otomatik olarak değerlendirilmesini sağlayarak öğretmenlerin zamanını daha verimli kullanmalarını sağlayabilmektedir. Aynı zamanda, öğrencilere hızlı ve detaylı geri bildirim sağlayarak, öğrenme süreçlerini hızlandırabilecektir. Sonuç olarak, yapay zekâ teknolojisinin yaygınlaşması, düzenleyici ve etik meselelerin daha da önem kazanmasına yol açabilir (Coşkun ve Gülleroğlu, 2021). Bu nedenle, yapay zekânın toplum yararına uygun bir şekilde kullanılmasını sağlamak için kapsamlı düzenlemeler ve politikalar geliştirilmelidir. Yapay zekânın bu büyük potansiyeli, bilinçli bir şekilde yönetilmesini ve etik kurallara uygun olarak kullanılmasını gerektirmekte; dolayısıyla bu teknolojinin geleceği, insanlığın ihtiyaç ve değerlerine uygun bir şekilde yapılandırılmalıdır. Çünkü yapay zekâ uygulamalarının etik ve güvenlik boyutları giderek daha fazla önem kazandığı görülmektedir. Veri gizliliği, önyarguların azaltılması ve yapay zekâ sistemlerinin kötüye kullanımı gibi sorunlar, bu alandaki temel endişeler arasında yer almaktadır. Ancak zamanla geliştirilecek politikalar ve yeni düzenlemeler sayesinde bu korku ve endişelerin giderilebileceği ifade edilmektedir (Çelebi ve İnal, 2019).

ChatGPT uygulaması ve eğitim sürecinde kullanımı

Yapay zekâ tabanlı uygulamalar, son dönemlerde eğitim alanında sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle dil öğrenme süreçlerinde, etkili bir şekilde kullanılmakla birlikte matematik, fen bilimleri, sınıf eğitimi, okul öncesi ve sosyal bilgiler dersinde de kullanılmaya başlanmıştır. Son zamanlarda en çok bilinen ve gittikçe yaygın bir kullanım ağına sahip olan ChatGPT, eğitim süreçlerinde aktif bir şekilde kullanılabilir bir yapay zekâ aracıdır. Peki, ChatGPT isimli uygulama nedir? Öncelikli olarak ChatGPT, OpenAI şirketi tarafından geliştirilen bir doğal dil işleme modelidir. OpenAI şirketi, ChatGPT'nin sürümlerinden, GPT-3.5 sürümünü ücretsiz; son zamanlarda geliştirilen GPT-4 sürümü ise ücretli yaparak kullanıma sunmuştur. Daha açıklayıcı bir ifade olarak ChatGPT, insan yapımına benzer metinleri oluşturabilme yeteneğine sahip olmasıyla ünlüdür. ChatGPT, metin tabanlı soruları yanıtlama, açıklama yapma, metin üretme ve metinler arası diyalogları sürdürme gibi çeşitli doğal dil işleme görevlerinde etkili bir şekilde kullanılabilir (Chen, 2023; Deng ve Lin, 2022; OpenAI, 2023; Zhai, 2022). Bir başka tanıma göre ChatGPT, metin verilerini analiz ederek dilin yapılarını ve ilişkilerini anlayabilen bir yapay zekâ modelidir. Bu model, metin tabanlı sorulara mantıklı ve anlamlı yanıtlar üretilebilmesini sağlamaktadır. ChatGPT'nin kullanım alanlarının, metin tabanlı soru-cevap sistemleri, dil anlama ve üretme uygulamaları, otomatik metin üretimi gibi dil tabanlı eğitim modellerinden daha fazlasını kapsadığı söylenebilir. ChatGPT, geniş bir metin veri kümesi üzerinde eğitilmiş olduğu için birçok farklı konu ve dilde metinlerini anlayabilir ve üretebilir. Ancak sınırlı yönlerinden biri de bilgi kesimidir ve belli bir tarihten sonraki bilgilere erişimi yoktur. ChatGPT, metin tabanlı görevler için oldukça kullanışlı bir yapay zekâ modelidir ve birçok uygulama alanında kullanılabilir (Chen, 2023; Deng ve Lin, 2022; Şentürk, 2023; Nur Zileli, 2023). OpenAI' tarafından 2022 yılının sonlarında tanıtılan ve kısa sürede dünya çapında popüler olan ChatGPT'nin kapasiteli dil işleme modeli ve güçlü algoritması ile daha da gelişeceği öngörülmektedir (Sarıca, 2021; Gilson vd., 2022).

ChatGPT uygulaması, sosyal bilgiler dersinin öğrenme sürecinde etkin bir şekilde kullanılabilir. Özellikle soru ve cevap tekniği aracılığıyla sınıf ortamında ders sürecinde yararlanılabilir. Öğrencilerin derse ilgisini arttırmak, derse dikkat çekmek ve katılımlarını sağlamak amacıyla belli bir plan dâhilinde, bir konu seçilerek, bilgisayar veya okuldaki akıllı tahta teknolojisi aracılığıyla öğrenme sürecinde aktif bir şekilde kullanılabilir. ChatGPT'nin eğitim sürecinde kullanılması sonucunda sağlayacağı fayda ile getireceği riskler, bazı başlıklarla ifade edilmiştir. Bunlar hakkında bilgi vermenin, konunun önemi ve sınırlılığı açısından yararlı olacağı söylenebilir. ChatGPT uygulamasının çeşitli alanlarda sağladığı yararlar, bilgi ve soru cevaplama yeteneği ile öğrenme ve bilgi edinme süreçlerini kolaylaştırırken, farklı diller arasında metin çevirisi yaparak küresel iletişimi hızlandırmakta ve kolaylaştırmaktadır. Aynı zamanda, hikâyeler, şiirler ve makaleler gibi yaratıcı yazılar üreterek yaratıcılığı destekleyen ChatGPT; teknik sorunlar, sağlık tavsiyeleri ve kişisel gelişim gibi konularda da kullanıcılarına rehberlik ve destek sunarak yardımcı olmaktadır. Ayrıca eğitim amaçlı testler ve dil öğrenme egzersizleri gibi öğrenme araçları oluşturarak eğitim süreçlerine katkıda bulunmasının yanı sıra, belge oluşturma, e-posta yanıtları ve veri analizi gibi görevleri otomatikleştirerek iş süreçlerinde verimlilik sağlamaktadır. ChatGPT'nin insan dilini anlama ve doğal bir şekilde yanıt verme kapasitesi, etkili iletişimi artırırken, sürekli güncellenmesi ve gelişmesi sayesinde yaşam boyu öğrenmeyi desteklemekte, sağlık sektöründe hastaların sorularını yanıtlamak, reçeteler oluşturmak ve sağlık hizmeti sağlayıcılarına tavsiyelerde bulunmak için kullanılmakta, ayrıca 7/24 erişim imkânı sunarak hızlı yanıtlar ve kesintisiz erişim sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, kullanıcıların ihtiyaçlarına ve tercihlerine göre bireysel öğrenme süreçlerine de destek vermektedir (Hwang ve Chien, 2023; Şentürk, 2023; Nur Zileli, 2023; OpenAI, 2023). Bu yararlar, ChatGPT'nin birçok farklı alan ve kullanım durumu için uygun olduğunu göstermektedir. Ancak kullanırken dikkatli olunması ve doğru amaçlar için kullanılması önemlidir, çünkü yanlış kullanımı, etik sorunlarına veya yanıltıcı bilgilere yol açabilir. Nitekim ChatGPT'nin yararları kadar, kendisi hakkında bazı riskler ve olumsuz beklentilerin de olduğu görülmektedir. Bunlar, yanlış veya yanıltıcı bilgi yayma riskinden, ön yargı ve ayrımcılık yaratma potansiyeline; gizlilik ihlallerine yol açma ihtimalinden, güvenlik riskleri doğurabilme tehlikesine kadar

uzanmaktadır. Örneğin, ChatGPT gibi sistemler, yanlış veya yanıltıcı bilgileri doğruluklarından bağımsız olarak aktarabilirler. Böylece kullanıcıları yanıltarak toplumda bilgi kirliliğine yol açabilir. Aynı zamanda, bu sistemler, eğitimle ilgili ön yargıların oluşmasına zemin hazırlayarak ırk, cinsiyet, din gibi özelliklere dayalı ayrımcılığı körükleyebilir. Ayrıca, bu tür teknolojiler, kişisel bilgilerin korunması konusunda sorunlar yaratarak kullanıcıların gizliliğini ihlal edebilir. Bunun yanında, kötü niyetli kişiler, ChatGPT'yi spam oluşturmak veya kötü amaçlı yazılımlar yaymak gibi kötü amaçlar için kullanabilirler, bu da güvenlik risklerini artırmaktadır. Gelişmiş yapay zekâ modelleri, insan benzeri sohbetler yapabilmeleri nedeniyle, bazı insanlarda gerçek insanlarla iletişim kurma yeteneğinin azalacağı endişelerini de yükseltebilmektedir. Bununla birlikte, yapay zekâ ile etkileşim, insanlar arasındaki gerçek sosyal etkileşimi azaltarak kullanıcıları teknolojiye aşırı bağımlı hale getirebilir ve sosyal değişime yol açabilir. Son olarak, bu tür sistemlerin, şiddeti yayma gibi etik sorunlar yaratması da muhtemeldir. (Hwang ve Chien, 2022; OpenAI, 2023; Şentürk, 2023; Nur Zileli, 2023).

Yapay zekânın potansiyel zararları göz önünde bulundurulduğunda, bu teknolojilerin geliştiricileri, kullanıcıları korumak ve etik kullanımı artırmak amacıyla gerekli önlemleri almanın ve bu sistemlerin ilerlemesini yakından izlemenin önemli olduğunu belirtmektedirler. Aynı zamanda, yapay zekâ sistemlerinin kullanımı esnasında dikkatli olunması ve bilinçli bir yönlendirme sağlanmasının önemine dikkat çekilebilir. Bu bağlamda, ChatGPT (Generative Pretrained Transformer) gibi büyük dil modellerinin ortaya çıkışının, eğitim dünyasında önemli bir paradigma değişikliğine yol açacağı ifade edilmektedir (Tajik ve Tajik, 2023). Ayrıca bu teknolojilerin öğretmenlerin öğrenme ve öğretim süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları aşmalarına yardımcı olacağı ve etkili çözüm önerileri sunmaları sebebiyle daha yaygın bir şekilde kullanılacakları öngörülmektedir (Lund ve Wang, 2023). Bu açıdan bakıldığında ChatGPT, dil öğrenim sürecinde etkin bir şekilde kullanıldığı gibi bir konu hakkında sorular sorarak bilgi edinme, metni anlama, düzenleme gibi çok farklı işlevinden dolayı eğitim ve öğretim sürecinde aktif bir şekilde kullanılabilir. Bu açıdan düşünüldüğünde sosyal bilgiler dersi, zengin içeriği ve disiplinler arası karakteriyle dikkat çeken bir ders alanını temsil etmektedir. Bu bağlamda, dersin anlamı, kapsamı, amacı, öğrenme alanları, konusu, becerileri, değerleri, kavramları ve teknoloji kullanımı gibi temel unsurlar hakkında detaylı bir şekilde bilgiler ele alınabilir. Nitekim ders kitapları, ansiklopediler ve çevrim içi kaynaklar, bu konuda önemli bilgi kaynakları olarak öne çıkmaktadır. Ancak son dönemlerde yüksek kaliteli bilgi sunabilen dil işleme modeli olan ChatGPT'nin de çoğu konuda doğru bilgi sağlayabilecek şekilde tasarlandığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, ChatGPT'nin sosyal bilgiler dersi hakkındaki düşüncelerinin belirlenmesi, özellikle eğitim alanında öğrenme süreçlerinde nasıl kullanılabileceğimize dair rehberlik sağlayabilir. Bu gelişmiş yapay zekâ aracında, sosyal bilgiler dersinin tanımı, içeriği, amacı ve benzeri konular hakkında doğru bilgilere erişim sağlamanın yararlı olacağı görüşü hakimdir. Bu bağlamda yapılan bazı araştırmalarda da ChatGPT isimli yapay zekâ aracının eğitim ve öğretim sürecinde rahatlıkla kullanılabileceği gibi herhangi bir konuda kendisine sorular sorularak hızlı ve doğru bilgiler alındığı görülmektedir (İşler ve Kılıç, 2021; Topsakal ve Topsakal, 2022; Nur Zileli, 2023; Şentürk, 2023; Aktay, Gök & Uzunoğlu, 2023; Yetişensoy, 2022). Başka bir araştırmaya göre bireyler, artırılmış gerçeklik uygulamaları, chatbotlar, ve ChatGPT aracılığıyla dil öğrenebilir, tartışabilir (Topsakal ve Topsakal, 2022), hatta sorular sorarak birçok konu hakkında bilgi de edinebilir. Öğrenciler için bireysel bir öğrenme deneyimi avantajı sunmanın yanı sıra motive edici bir ortam sunduğu için öğrenme sürecine yardımcı olabilecek bir araçtır (Şenyaman, 2023). Literatürdeki bu çalışmalar dışında ChatGPT'nin etik konusuyla ilgili endişe ve kaygıları dile getiren bazı çalışmaları da mevcuttur (Büyükada, 2024; Efe, 2021; Uyan, 2023; Yeşilkaya, 2022). Alanyazındaki bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi ChatGPT isimli yapay zekâ aracının en önemli avantajı, ona sorular sorularak farklı konular hakkında bilgiler edinilebilir ve araştırmalar yapılabilir düzeyde olmasıdır. Dolayısıyla bu yararlı işlemler, sosyal bilgiler dersi için vazgeçilmez öğrenme basamaklarıdır. Fakat sosyal bilgiler dersinde öğrenme süreçlerinde, bu uygulamayı kullanmak için önce bu uygulamanın sosyal bilgiler dersi hakkında doğru ve gerçekçi bir bilgiye sahip olup olmadığını kontrol etmek gerekir. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı, yapay zekâ destekli dil işleme modeli olan ChatGPT'nin sosyal bilgiler dersi ile ilgili görüşlerini belirlemektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Dolayısıyla bu araştırmanın amacına uygun olarak nitel araştırma türlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, bir olayın, ortamın, program ve bunlara bağlı bir sistemin kapsamlı bir şekilde incelenmesidir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016). Bir başka özelliği de incelemeye alınan konu veya sistemin detaylı bir şekilde analiz edilerek işlem sürecinin nasıl işlendiği ile ilgili bilgi toplanmasıdır. Bu süreçte veri elde etmek için görüşme, gözlem ve dokümanlarla veri toplanabileceği gibi bunlar içinde sadece dokümanlardan da veri toplanabilmektedir (Merriam, 2013).

Verilerin Toplanması

Bu araştırma OpenAI isimli şirket tarafından üretilen yapay zekâ destekli bir uygulama olan ChatGPT'de (3.5 ücretsiz sürümü) sorular aracılığıyla sosyal bilgiler dersi hakkında bilgi toplanmış ve daha sonra bu bilgiler ayıklanmış, düzenlenmiş ve analiz için hazır bir duruma getirilmiştir. Bu bağlamda veri toplama sürecinde ChatGPT'nin sosyal bilgiler hakkında görüşlerini belirlemek amacıyla ilk önce sorular hazırlanmıştır. Özellikle soruların hazırlama aşamasında hem sosyal bilgiler alanyazını incelenmiş hem de Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan, sosyal bilgiler güncel öğretim programının yapısında bulunan amaç, bilgi, beceri, değer, öğrenme alanı ve kazanımlar temel alınarak sorular oluşturulmuştur (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2023). Bu sorular hazırlanırken iki alan uzmanından destek alınmıştır. Araştırmacılar, sorular

üzerinde tartışmış ve aralarında uzlaşma sağlandıktan sonra araştırmacı tarafından son olarak 16/09/2023 tarihinde düzenlenmiş ve 20/09/2023 tarihinde ChatGPT'nin çevrim içi uygulamasında süreç gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte ChatGPT (3.5 ücretsiz sürümü) uygulamasında bilgi edinme sürecinde şu sorular eşliğinde veriler toplanmıştır:

1. Sosyal bilgiler nedir?
2. Sosyal bilgiler hangi disiplinlerden oluşmaktadır?
3. Türkiye'de sosyal bilgiler dersinde hangi temalar bulunmaktadır?
4. Sosyal bilgilerin konuları nelerdir?
5. Sosyal bilgilerde hangi öğretim yaklaşımları kullanılmaktadır?
6. Sosyal bilgiler dersinin öğretim sürecinde hangi materyaller kullanılabilir?
7. Sosyal bilgilerde hangi beceriler yer almaktadır?
8. Sosyal bilgilerde hangi değerler yer almaktadır?
9. Sosyal bilgilerde kavram öğretimi nasıldır?
10. Sosyal bilgiler dersinin amaçları nelerdir?
11. Türkiye'de sosyal bilgiler öğretimi nasıldır?
12. Sosyal bilgiler dersi öğretim programının içeriğini geliştirmek için ne yapılabilir?
13. Sosyal bilgilerde hangi teknoloji araçları kullanılmaktadır?
14. Sosyal bilgiler dersinin geleceği hakkında ne düşünüyorsun?
15. Sosyal bilgiler dersinde hangi yapay zekâ araçları kullanılabilir?
16. Sosyal bilgiler laboratuvarları nedir?

Verilerin Analizi

Yapay zekâ destekli dil işleme modeli olan ChatGPT'nin sosyal bilgiler dersi ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla ChatGPT'ye sorular sorarak geri bildirimler alınmış ve bu bilgiler düzenli ve sitemli bir duruma getirilerek ilgili sorular başlığında sunulmuştur. Durum çalışmasının kullanıldığı bu araştırmada, veri analiz süreci, uygulama sisteminin açıklayıcı yardımıyla önce veriler elde edilmiş ve daha sonra veriler analiz edilerek yorumlanmıştır. Bu sistemsel veri elde etme sürecinde metinsel yapının kullanılma biçimi, doğrudan yansıtma ve doğrudan yorumlama (direct interpretation) tekniği kullanılarak elde edilmiştir (Büyüköztürk, vd.; Yıldırım ve Şimşek, 2021; 2016; Yin, 1984).

Analiz işlem süreci şöyle gerçekleştirilmiştir: İlk önce analiz için ChatGPT 3.5 sürümü seçilmiştir. Bu sürümün seçilmesinin nedeni; ücretsiz erişim sağlaması ve Türkçe dil desteğine sahip olduğu için tercih edilmiştir. Bu sebeple ChatGPT'nin son çıkan sürümü olan ChatGPT-4 sürümünün tam kullanımı ücretli olması ve bütçeye uygun olmaması gibi nedenler, araştırmanın sınırlılığını oluşturan temel konulardır. Daha sonra seçilen ChatGPT 3.5 sürümünün çevrim içi uygulamasında hesap açılmış ve uygulamanın arayüzü incelenmiş, bazı ön araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalarla aynı sorular eşliğinde uygulamada "tekrar test tekrar" tekniğiyle uygulamanın çalışabilirliği kontrol edilmiştir. Daha sonra sosyal bilgiler dersi öğretim programının (MEB, 2023), yapısı doğrultusunda hazırlanan sorular ışığında analiz süreci gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanma sürecinde olduğu gibi analiz sürecinde de alan ve dil uzmanına danışılmıştır. Özellikle bu konuda metinlerin "Türkçe ve sosyal bilgiler program yapısının içeriğine uyumu" başlığında kontrol edilerek görüş birliği sağlanmıştır. ChatGPT uygulamasında, sosyal bilgiler ile ilgili tam 16 soru sorulmuş ve bu sorular, yapay zekâ destekli bir uygulama olan ChatGPT tarafından akıllı algoritması ile yanıtlanmıştır. Sorulara verilen yanıtlarda hem kavram hem de metinsel açıklamalar şeklinde geri bildirim sağlandığı görülmektedir. Sorulara verilen yanıtların doğruluğu yüksektir, hatta bazıları, günümüz sosyal bilgiler öğretim sürecinde yer alan konu içerikleri ile birebir örtüşmektedir. Sorular eşliğinde elde edilen veriler, Word ortamına aktarılmış, düzenlenmiş ve olduğu gibi soru başlıklarında bulgular bölümünde açıklanmıştır. ChatGPT isimli yapay zekâ uygulaması kendini geliştirmek için yeni sürümler üzerinde çalışmaktadır. Bu bağlamda bu araştırmada oluşturulan sorular farklı bir biçimde veya tarzda ChatGPT'ye sorulduğunda aynı veya farklı yanıtlar alınabilmektedir. Söz konusu uygulamanın sınırlılıkları kısmında ifade edildiği gibi ChatGPT'nin, yanıltıcı ya da eksik bilgi verilebileceği daima göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durum, ChatGPT'nin dil veya konuyla ilgili metinsel açıklamaları hızlı ve etkili bir şekilde üretmesinden kaynaklanmaktadır. İleriki yıllarda ChatGPT'ye bu sorular tekrar sorulduğunda daha güçlü yanıtlarla karşılaşma olasılığı her zaman vardır.

BULGULAR

Bu bölümde yapay zekâ tabanlı doğal dil işleme modeli olan ChatGPT isimli uygulamada sosyal bilgiler dersine yönelik sorular sorulmuş ve bunun sonucunda elde edilen açıklayıcı ve tanımlayıcı metinsel bilgiler, bulgular bölümünde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

1. Sosyal bilgiler nedir?

"Sosyal bilgiler, bir eğitim disiplini olarak öğrencilere toplumun işleyişi, tarih, coğrafya, kültür, ekonomi, siyaset ve diğer toplumsal konular hakkında bilgi ve anlayış kazandırmayı amaçlayan bir ders veya öğrenme alanıdır. Bu ders, öğrencilere sosyal bilimleri anlamaları için temel bilgiler sunar ve toplumun nasıl işlediği, tarih boyunca nasıl değiştiği ve günümüzdeki sorunlar ve fırsatlar hakkında düşüncelerine yardımcı olur."

"Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere dünya hakkında daha geniş bir bakış açısı kazandırmayı, eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeyi ve toplumları daha iyi anlama ve etkileme yeteneğini artırmayı amaçlar. Bu nedenle, sosyal bilgiler eğitimi, birçok ülkenin eğitim sistemlerinin önemli bir parçasıdır ve toplumsal bilinç ve sorumluluk geliştirmeye katkıda bulunabilir."

ChatGPT isimli uygulamada sosyal bilgiler dersine yönelik sorulan ilk soru, "sosyal bilgiler nedir?" sorusudur. Yapay zekâ uygulamasının bu soruya vermiş olduğu yanıt değerlendirildiğinde, 2023 sosyal bilgiler dersi öğretim programında bulunan sosyal bilgiler, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen, sorumluluklarını yerine getiren ve millî bilince sahip bireyler yetiştirmeyi hedeflemiştir. Bu disiplin, Atatürk ilke ve inkılaplarının Türkiye'nin kalkınmasındaki önemini kavrayarak, demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, hukuk kurallarının herkese eşit şekilde uygulandığını ve Türk kültürü ile tarihinin temel unsurlarını öğrenerek, kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır, şeklinde geçen bilgilerle örtüşmektedir (MEB, 2023). Ayrıca dil ve anlatım açısından oldukça kurallı cümleler üretmiştir. ChatGPT isimli yapay zekâ uygulamasının, bu soruya doğru bir şekilde yanıt verdiği söylenebilir.

2. Sosyal bilgiler hangi disiplinlerden oluşmaktadır?

"Sosyal bilgiler, bir dizi farklı disiplinden oluşan geniş bir öğrenme alanıdır. Bu disiplinler, toplumun farklı yönlerini incelemek ve anlamak için bir araya getirilmiştir". Sosyal bilgiler genellikle aşağıdaki ana disiplinlerden oluşur:

"Tarih: Tarihsel olayları, dönemleri, kişileri ve gelişmeleri inceleyen bir disiplindir. Tarih, geçmişteki olayların anlaşılmasına ve toplumların nasıl şekillendiğinin anlaşılmasına yardımcı olur."

"Coğrafya: Yerlerin fiziksel ve kültürel özelliklerini inceleyen bir disiplindir. Bu, dünya haritası, iklim, yerleşim yerleri, doğal kaynaklar ve coğrafi bölgelerin araştırılmasını içerir."

"Sosyoloji: Toplumların yapısını, davranışlarını ve etkileşimlerini inceleyen bir disiplindir. İnsanlar arasındaki ilişkileri, sosyal normları ve grup dinamiklerini araştırır."

"Psikoloji: Bireylerin zihinsel süreçlerini, davranışlarını ve duygusal tepkilerini inceleyen bir disiplindir. İnsanların düşünce, duygu ve davranışlarını anlamak için kullanılır."

"Ekonomi: Üretim, tüketim, ticaret ve kaynak dağılımı gibi ekonomik süreçleri ve kavramları inceler. Ekonomi, toplumsal kaynakların nasıl yönetildiği ve ekonomik kararların nasıl alındığı hakkında bilgiler sunmaktadır."

"Antropoloji: İnsanların kültürel, sosyal ve fiziksel özelliklerini inceleyen bir disiplindir. Bu, farklı kültürleri, gelenekleri ve toplulukları anlama ve karşılaştırma amacı taşır."

"Politika bilimi: Hükümetlerin işleyişi, siyasi süreçler, uluslararası ilişkiler ve siyasi teorileri inceler. Bu disiplin, siyasi kararlar ve toplumsal yönetimle ilgili konuları ele alır. Sosyal bilgiler, bu ve benzeri diğer disiplinlerin birleşimiyle oluşur ve öğrencilere toplumun farklı yönlerini anlamaları için çok yönlü bir bakış açısı sunar. Bu nedenle, sosyal bilgiler eğitimi, toplumsal konuları daha iyi anlamak ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek isteyen öğrencilere yönelik önemli bir derstir."

Bu metinsel cümlelerden anlaşıldığı üzere yapay zekâ uygulamasının vermiş olduğu yanıt incelendiğinde, 2023 sosyal bilgiler dersi öğretim programında bulunan "Sosyal bilgiler öğrenme alanlarında; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ile insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi konuları ile bütünleştirilmiş olarak ele alınmaktadır" (MEB, 2023, s. 1-18). "Konular tarih, coğrafya, insan hakları ve vatandaşlık diye ayrı ayrı değil, disiplinler arası yaklaşımla işlenmelidir. Ayrıca birbiri ile ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden disiplinler arası bir yapı olan öğrenme alanlarındaki" bilgilerle benzer olduğu görülmektedir (MEB, 2023). Sonuç itibarıyla dil ve anlatım açısından oldukça kurallı olduğu ve böylece ChatGPT isimli yapay zekâ uygulamasının, bu soruya doğru yanıt verdiği yorumlanabilir.

3. Türkiye'de sosyal bilgiler dersinde hangi temalar bulunmaktadır?

Türkiye'deki sosyal bilgiler dersi, genellikle çeşitli temalar etrafında düzenlenir ve öğrencilere farklı konuları öğretmeyi amaçlar. Bu temalar, öğrencilere sosyal bilgi, kültürel içerikler, tarih ve toplum hakkında genel bir bakış sunar. Türkiye'deki sosyal bilgiler dersi, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen müfredatlara göre düzenlenir. 2023 yılına kadar olan bilgilere dayanarak Türkiye'deki sosyal bilgiler dersinde bulunan temalar aşağıda listelenmiştir:

"Küresel bağlantılar: Türkiye'nin dünya ile ilişkileri, uluslararası ilişkiler, küresel sorunlar ve uluslararası kuruluşlar hakkında bilgi edinme amacını taşır. Bu tema, öğrencilere uluslararası düzeyde etkileşimleri ve dünya olaylarını anlama fırsatı sunar."

"Vatandaşlık ve insan hakları: Demokrasi, insan hakları, vatandaşlık hakları ve sorumlulukları üzerine odaklanır. Öğrencilere aktif vatandaşlık bilinci geliştirme fırsatı sunar."

"Toplum ve kültür: Toplumsal yapı, kültür, gelenekler, normlar, değerler ve insan hakları hakkında bilgi verir. Bu tema, öğrencilere toplumsal ilişkileri ve kültürel zenginlikleri anlama fırsatı sunar."

ChatGPT isimli yapay zekâ uygulaması, bu soruya kısmen doğru yanıt verebildi. Her ne kadar ChatGPT, Türkiye’de sosyal bilgiler dersinin çeşitli öğrenme alanları etrafına düzenlendiğini ve konuların bu temalar kapsamında öğretildiğini doğru açıklasa da bu temaların isimlerini tam olarak doğru ifade edememiştir. Sadece “Küresel bağlantılar” temasının ismini tam olarak açıklayabildi. Daha sonra kısmen de olsa “Vatandaşlık ve insan hakları, toplum ve kültür” isimli temaları tanımlayabildi. Bu konuda ChatGPT’nin içerik ve veri tabanının tam olarak istenilen düzeyde bilgi üretmediği görülmektedir.

4. Sosyal bilgilerin konuları nelerdir?

“Sosyal bilgilerin konuları, toplumun farklı yönlerini anlamak ve incelemek amacıyla geniş bir yelpazeyi kapsar. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere toplumsal olayları, süreçleri ve fenomenleri ele almayı öğretir.” Sosyal bilgilerin ana konularından bazıları şunlardır:

“Tarih: Tarihi olaylar, dönemler, kişiler ve gelişmeler hakkında bilgiler içerir. Öğrencilere geçmişin anlaşılması ve toplumların nasıl değiştiğini anlamalarına destek sağlar.”

“Coğrafya: Dünya haritası, iklim, yerleşim yerleri, doğal kaynaklar ve coğrafi bölgeler gibi konuları içerir. Coğrafya, dünyanın fiziksel ve kültürel özelliklerini inceler.”

“Kültür: Farklı kültürlerin özellikleri, gelenekleri, dilleri, sanatları ve yaşam tarzları hakkında bilgileri kapsar. Kültür, toplumların değerlerini ve normlarını anlama konusunda yardımcı olur.”

“Ekonomi: Temel ekonomik kavramlar, üretim, tüketim, ticaret, ekonomik sistemler ve kaynak dağılımı gibi konuları içerir. Ekonomi, toplumların kaynakları nasıl yönettiğini ve ekonomik kararları nasıl aldığını inceler.”

“Sosyal yapı: Toplumların yapıları, sosyal sınıflar, aile yapısı, toplumsal cinsiyet rolleri ve sosyal gruplar hakkında bilgi edinir. Sosyal yapı, insanların toplum içindeki yerlerini anlama konusunda yardımcı olur.”

“Siyaset: Siyasi sistemler, hükümetler, siyasi süreçler, seçimler ve vatandaşlık gibi konuları ele alır. Siyaset, toplumsal karar alma ve yönetimle ilgili konuları inceler. Türk siyaseti ve uluslararası ilişkiler de yer alan konulardır.”

“İnsan hakları ve adalet: İnsan hakları, adalet, eşitlik ve toplumsal adalet gibi konuları içerir. Bu alanlar, toplumda adaleti ve insan haklarını koruma konusunda önemli rol oynar.”

“Çevre ve Sürdürülebilirlik: Çevre ve çevre bilincini koruma, doğal çevre, çevresel sorunlar, sürdürülebilirlik ve kaynak koruma hakkında bilgileri ele alır. Bu konular, toplumun doğal dünyayla ilişkisini ve çevresel sorumlulukları anlama konusunda yardımcı olur.”

“Uluslararası ilişkiler: Uluslararası organizasyonlar, küresel sorunlar ve diplomasi gibi konuları içerir. Bu alan, uluslararası düzeyde toplumsal etkileşimi ve iş birliğini incelemeyi amaçlar.”

Sosyal bilgiler, bu konuları sayesinde öğrencilere toplumsal bilinç geliştirme ve toplumsal sorunlara eleştirel bir bakış açısı kazandırma amacı taşımaktadır. Bu konular, toplumun işleyişini daha iyi anlamak ve katkıda bulunmak isteyen bireyler için önemlidir. Ders içeriği, öğrenci seviyesine ve müfredat gereksinimlerine göre değişebilir ve eğitim programları zaman zaman güncellenebilir. Bu metinsel cümlelerden anlaşıldığı üzere yapay zekâ uygulamasının vermiş olduğu yanıt değerlendirildiğinde, 2023 sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki “tarih, coğrafya, kültür, toplum, doğa, çevre, teknoloji, bilim ve eleştirel düşünme” (MEB, 2023, s. 1-18) gibi konularla benzer olduğu söylenebilir. Ayrıca dil ve anlatım açısından kurallı cümleler ürettiği söylenebilir. ChatGPT isimli yapay zekâ uygulaması, bu soruya doğru yanıt verdiği görülmektedir.

5. Sosyal bilgilerde hangi öğretim yaklaşımları kullanılmaktadır?

“Sosyal bilgilerin öğretiminde birçok farklı yaklaşım ve yöntem kullanılabilir. Bu yaklaşımlar, öğrencilere toplumsal konuları anlama, değerlendirme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmayı amaçlar.” Sosyal bilgilerin öğretiminde yaygın olarak kullanılan bazı öğretim yaklaşımları şunlardır:

“Araştırma tabanlı öğrenme: Bu yaklaşım, öğrencilerin merak ettikleri soruları sormalarına, araştırmalarına ve yanıtlamalarına olanak tanır. Öğrencilere toplumsal konuları keşfetme ve kendi öğrenme yolculuklarını yönlendirme fırsatı sunar.”

“Problem tabanlı öğrenme: Bu yaklaşım, öğrencilere gerçek dünya sorunlarını tanımlama, analiz etme ve çözme becerileri kazandırır. Öğrencilere karmaşık toplumsal sorunları ele almak için iş birliği yapma fırsatı verir.”

“Vaka çalışmaları: Öğrencilere belirli bir olayı, dönemi veya sorunu ayrıntılı bir şekilde inceleme fırsatı sunar. Öğrencilere tarihi veya güncel olayları daha derinlemesine anlama ve çeşitli perspektiflerden değerlendirme imkânı sağlar.”

“Sosyal simülasyonlar: Öğrencilere belirli bir toplumsal durumu veya olayı taklit etme fırsatı sunar. Öğrenciler, farklı rolleri üstlenerek toplumsal süreçleri deneyimleyebilir ve anlayabilir.”

“Öğrenci merkezli öğrenme: Bu yaklaşım, öğrencilerin kendi öğrenme hızlarını ve stillerini yönlendirebilmelerini vurgular. Öğrencilere daha fazla özerklik sağlar ve ilgi alanlarına daha fazla odaklanmalarına olanak tanır.”

“Eleştirel düşünme becerileri: Sosyal bilgiler öğretiminde eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek önemlidir. Öğrencilere bilgiyi sorgulama, çeşitli perspektifleri değerlendirme ve mantıklı sonuçlara ulaşma becerileri kazandırılmalıdır.”

“İşbirlikçi öğrenme: Öğrenciler arası iş birliği ve grup çalışması, sosyal bilgiler öğretiminde sıkça kullanılan bir yaklaşımdır. Öğrenciler, farklı görüşleri dinlemeyi, tartışmayı ve birlikte çalışmayı öğrenirler.”

“Teknoloji kullanımı: Bilgisayarlar, internet ve diğer dijital araçlar, sosyal bilgiler öğretiminde kaynakların araştırılması, verilerin analiz edilmesi ve sunumların hazırlanması için kullanılabilir.”

"Karşılaştırmalı çalışmalar: Sosyal bilgiler dersinde farklı ülkeler, toplumlar ve kültürler arasındaki karşılaştırmalar sıkça kullanılır. Bu yaklaşım, öğrencilere farklı toplumsal yapıları, siyasi sistemleri ve kültürel özellikleri anlama fırsatı sunar."

"Değişen öğretmen rolü (Rehberlik): Geleneksel öğretmen merkezli yaklaşım yerine öğretmenin rehberlik yaparak, öğrencilere yol göstermesi ve destek sağlaması esasına dayanır. Öğretmen, öğrencilerin öğrenme sürecini yönlendirir ancak daha az baskın bir rol üstlenir."

"Bağlam temelli öğrenme: Öğrencilerin öğrenme deneyimlerini gerçek yaşam bağlarına entegre etmeyi amaçlar. Konular, öğrencilerin günlük yaşamlarından örneklerle ilişkilendirilerek anlatılır."

"Vatandaşlık eğitimi: Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere aktif vatandaşlar olmalarını teşvik eder. Vatandaşlık hakları, sorumlulukları, demokrasi ve toplumsal katılım konularını ele alır."

"Hikâye anlatma: Tarih ve kültürel öğeleri hikâyeler aracılığıyla öğrencilere aktarmayı amaçlar. Bu, öğrencilerin daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir."

"Düşünce haritaları: Karmaşık konuları görsel olarak temsil etmek için kullanılır. Öğrenciler, konular arasındaki ilişkileri anlamak ve bilgiyi organize etmek için düşünce haritaları oluştururlar."

"Dil ve iletişim odaklı yaklaşımlar: Dil becerileri ve iletişim, önemli bir rol oynar. Öğrencilere metin okuma, yazma, sunum yapma ve tartışma becerileri kazandırmayı amaçlar."

"DeneySEL öğrenme: Bu yaklaşım, öğrencilere deneysel deneyimler aracılığıyla öğrenmeyi teşvik eder. Öğrenciler, deneyler yapar, saha çalışmaları yapar ve gözlemler yaparak konuları daha iyi anlarlar."

"Yapılandırıcı yaklaşım: Bu yaklaşım, öğrencilerin bilgiyi aktif bir şekilde inşa etmelerine katkı yapmaktadır. Öğrenciler, kendi deneyimlerini ve düşüncelerini kullanarak bilgiyi oluştururlar. Bu yaklaşım, öğrencilere eleştirel düşünme becerileri kazandırmayı amaçlar."

"Drama ve rol oynama: Öğrencilere tarihî olayları, siyasi süreçleri veya sosyal sorunları daha iyi anlamaları için drama ve rol oynama teknikleri kullanılabilir. Bu yaklaşım, öğrencilerin empati yapmalarına, tarihî figürleri canlandırmalarına veya karmaşık konuları daha etkili bir şekilde anlamalarına yardımcı olur."

"İnterdisipliner yaklaşım: Sosyal bilgiler derslerinde farklı öğrenme alanları arasında bağlantılar kurarak disiplinler arası bir perspektif sunmak önemlidir. Öğrencilere tarih, coğrafya, ekonomi, kültür ve siyaset arasındaki ilişkileri anlatarak daha bütünsel bir anlayış kazandırılır."

Sosyal bilgiler öğretiminde uygulanan bu çeşitli yaklaşımlar, öğrencilerin anlama, eleştirel düşünme ve toplumsal konuları etkili bir şekilde ele almalarına yardımcı olabilecek düzeydedir. Öğretmenler, öğrencilerin öğrenme stillerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak bu yöntemleri seçebilirler. Bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi ChatGPT isimli yapay zekâ uygulaması, bu soruya eksik yanıt verdiği söylenebilir. Sosyal bilgiler öğretiminin üç temel öğretim yaklaşımı arasında, ağırlıklı olarak yansıtıcı araştırma yöntemiyle ilgili metinsel açıklamalara daha fazla yer verilmiştir. Kısaca bir yapay zekâ dil işleme modeli olan ChatGPT, bu soruya doğru bir şekilde yanıt vermesine rağmen sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler ile vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretim yaklaşımları (MEB, 2023) hakkında daha az bilgi üretmiştir.

6. Sosyal bilgiler dersinin öğretim sürecinde hangi materyaller kullanılabilir?

"Sosyal bilgiler öğretiminde çeşitli materyaller ve kaynaklar kullanılmaktadır. Bu materyaller, öğrencilerin konuları daha iyi anlamalarına yardımcı olmak, ilgi çekici bir öğrenme deneyimi sağlamak ve öğretim etkinliklerini zenginleştirmek amacıyla kullanılır." Sosyal bilgilerde yaygın olarak kullanılan materyal ve kaynaklar şunlar olabilir:

"Kitaplar ve ders kitapları: Sosyal bilgiler öğretiminde en temel kaynaklardan biri ders kitaplarıdır. Bu kitaplar, konuları sistematik bir şekilde sunar ve temel bilgileri içerir. Ayrıca, tarih, coğrafya, kültür, ekonomi ve diğer sosyal bilgiler konularını içeren referans kitapları da kullanışlı olabilir."

"Haritalar ve atlaslar: Coğrafya öğretiminde haritalar ve atlaslar, öğrencilere yerlerin konumlarını, coğrafi özellikleri ve dünya haritasını inceleme fırsatı sunar."

"Belgeseller ve video dersler: Tarih, kültür, ekonomi ve diğer konuları anlatan belgesel filmler ve video dersler, görsel ve işitsel öğrenmeyi teşvik eder. Bu materyaller, öğrencilerin konuları daha iyi anlamalarına ve görsel öğrenmeyi destekler."

"Çevrimiçi dijital kaynaklar: İnternet, öğretmenlerin ve öğrencilerin sosyal bilgiler konularını araştırmak ve derinlemesine incelemek için çeşitli kaynaklara erişim sağlar. Bunlar, web siteleri, dijital arşivler, e-kitaplar ve interaktif öğrenme platformları içerebilir."

"İnteraktif uygulamalar ve eğitim oyunları: Eğitim amacıyla tasarlanmış interaktif uygulamalar ve eğitim oyunları, öğrencilerin sosyal bilgiler konularını etkileşimli bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olur."

"Anketler ve röportajlar: Öğrenciler, toplum üyeleri veya aile üyeleri ile yapılan anketler ve röportajlar aracılığıyla gerçek dünya deneyimleri kazanabilir ve farklı perspektifleri anlama fırsatı bulabilirler."

"Harita ve grafikler: Öğrencilere coğrafi konuları anlamaları için haritalar, grafikler ve infografikler kullanılabilir. Bu materyaller, istatistikleri görsel olarak temsil etmek ve karşılaştırmak için de kullanışlıdır."

"Müze ve sahip çıkma projeleri: Sosyal bilgiler öğrencileri, yerel müzeleri ziyaret edebilir veya toplumlarındaki tarihî ve kültürel mekânları keşfetmek için sahip çıkma projelerine katılabilirler."

“Güncel haberler ve makaleler: Sosyal bilgiler öğrencileri, güncel olayları ve toplumsal sorunları anlamak için güncel haberler ve makaleleri inceleyebilirler. Bu, öğrencilerin toplumsal bilinçlerini geliştirmelerine yardımcı olabilir.”

“Oyunlar ve aktiviteler: Sosyal bilgiler öğretiminde oyunlar, simülasyonlar ve öğrenci etkinlikleri kullanılarak öğrencilerin katılımı teşvik edilebilir. Örneğin, tarih tabanlı oyunlar veya role dayalı etkinlikler, öğrencilerin tarih ve sosyal bilgiler konularını deneyimlemelerine yardımcı olabilir.”

“Görseller: Resimler, fotoğraflar, grafikler gibi görsel materyaller, öğrencilere bilgileri görsel olarak anlamalarına yardımcı olur.”

Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan materyaller ve kaynaklar, öğrencilere konuları daha iyi anlamaları, ilgi çekici bir öğrenme deneyimi yaşamaları ve derinlemesine öğrenmeleri için çeşitlilik gösterebilir. Öğretmenler, öğrenci ihtiyaçlarına ve öğrenme hedeflerine uygun materyalleri seçerler ve öğretim sürecini zenginleştirmek için bu kaynakları etkili bir şekilde kullanabilirler. Nitekim 2023 sosyal bilgiler dersi öğretim programında *“uygulama sürecinde dikkat edilecek hususlar”* başlığı incelendiğinde sosyal bilgiler dersinin öğretim sürecinde yararlanması gerektiğine dair kaynaklar, materyaller ve benzeri konular hakkında bilgilere yer verildiği görülmektedir (MEB, 2023). Dolayısıyla ChatGPT isimli yapay zekâ uygulamasının yanıtlarıyla karşılaştırıldığında benzer açıklamalar yer almakla birlikte öğretim sürecinde kullanılması gerekli görülen çok sayıda materyal ismi ve açıklaması ifade edilmiştir.

7. Sosyal bilgilerde hangi beceriler yer almaktadır?

“Sosyal bilgiler öğretimi, öğrencilere geniş bir yelpazede beceriler kazandırmayı amaçlar. Bu beceriler, öğrencilerin toplumun işleyişi, tarih, coğrafya, kültür, ekonomi ve diğer toplumsal konuları anlamalarına yardımcı olur.” Sosyal bilgilerde önemli olan bazı temel beceriler şunlardır:

“Araştırma becerileri: Öğrencilere, farklı kaynakları kullanarak bilgi arama, derleme ve analiz etme becerisi kazandırır. Araştırma, tarihî olayları, toplumsal sorunları veya coğrafi konuları incelemek için önemlidir.”

“Eleştirel düşünme, öğrencilerin bilgiyi sorgulama, farklı perspektifleri değerlendirme ve mantıklı sonuçlara ulaşma yeteneğini geliştirir. Bu beceri, sosyal bilgilerdeki tartışmalı konuları ele alma ve analiz etme sürecinde önemlidir.”

“Yazma ve sunum becerileri, öğrencilere yazma ve sunum becerileri kazandırır. Bu beceriler, öğrencilerin araştırmalarını yazılı olarak ifade etmelerini ve bilgiyi etkili bir şekilde sunmalarını sağlar.”

“Veri analizi: Öğrencilere grafikler, tablolar ve istatistikler gibi verileri analiz etme yeteneği kazandırır. Ekonomi, coğrafya ve sosyal bilimlerin birçok alanında bu beceri önemlidir.”

“Problem çözme: Sosyal bilgiler, öğrencilere gerçek dünya sorunlarını anlama ve çözme becerisi kazandırabilir. Öğrencilere toplumsal sorunları analiz etme ve alternatif çözüm yolları bulma fırsatı sunar.”

“İş birliği: Sosyal bilgiler dersleri, grup çalışmaları ve iş birliği becerilerini geliştirmeye yardımcı olur. Öğrenciler, farklı perspektiflerden gelen diğer öğrencilerle iş birliği yaparak daha iyi anlayış kazanabilirler.”

“Kültürel anlayış: Kültürler arası beceriler, öğrencilere farklı kültürleri ve yaşam tarzlarını anlama ve saygı gösterme yeteneği kazandırır. Bu, küresel vatandaşlık anlayışını geliştirmeye katkıda bulunur.”

“Siyasi bilinç: Sosyal bilgiler, öğrencilere siyasi sistemleri, hükümetleri ve siyasi karar alma süreçlerini anlama fırsatı sunar. Bu beceri, vatandaşların demokratik süreçlere katılma yeteneğini artırabilir.”

“Coğrafi bilgi sistemi: Coğrafi beceriler, öğrencilere dünya haritasını okuma, yerlerin konumlarını belirleme ve coğrafi kavramları anlama yeteneği kazandırır.”

“Tarih bilinci: Öğrencilere tarihsel olayları ve dönemleri anlama ve geçmişin toplumları nasıl etkilediğini anlama yeteneği kazandırır.”

Sosyal bilgiler becerileri, öğrencilere toplumsal sorunları ele alma, bilinçli vatandaşlar olma ve dünyayı daha iyi anlamaya katkıda bulunma yeteneklerini geliştirir. Bu beceriler, öğrencilerin toplumları ve dünyayı daha geniş bir açıdan görmelerine yardımcı olmaktadır. Bu açıklamalardan anlaşıldığı üzere 2023 sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki *“empati, kanıt kullanma, harita okuryazarlık, politik okuryazarlık, eleştirel düşünme, problem çözme, araştırma, iş birliği, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma”* becerilerine (MEB, 2023), ChatGPT isimli yapay zekâ uygulamasının çoğunlukla doğru bir şekilde yanıt verdiği görülmektedir. Bu soru bölümünde farklı kavram ve cümle yapıları kullanılsa da aslında sosyal bilgilerdeki temel becerileri genel olarak doğru bir şekilde ifade eden bir yapay zekâ uygulaması olduğu söylenebilir.

8. Sosyal bilgilerde hangi değerler yer almaktadır?

“Sosyal bilgiler öğretimi, sadece bilgi ve becerileri değil, aynı zamanda değerleri de içerir. Sosyal bilgiler, öğrencilere toplumsal değerleri, etik prensipleri ve sosyal sorumluluğu anlamalarına yardımcı olur.” Sosyal bilgilerde önemli olan bazı değerler:

“Adalet ve eşitlik: Adalet, eşitlik ve insan hakları değerleri, sosyal bilgiler derslerinin merkezinde yer alır. Öğrencilere, adaletli ve eşit bir toplumun oluşturulması ve sürdürülmesi gerektiği öğretilir.”

“Milli kimlik ve tarih bilinci: Sosyal bilgiler dersi, Türkiye'nin tarihini ve milli kimliğini öğrencilere aktararak, ulusal bir kimlik oluşturmaya destekler.”

“Çeşitlilik ve tolerans: Sosyal bilgiler, farklı kültürleri, inançları ve yaşam tarzlarını anlama ve saygı gösterme değerlerini teşvik eder. Öğrencilere hoşgörü ve çokkültürlülüğe saygı kazandırır.”

"Sorumluluk ve vatandaşlık: Sosyal bilgiler, öğrencilere toplumsal sorumluluk bilinci kazandırır. Öğrencilerin aktif vatandaşlar olarak toplumsal sorunlara katkıda bulunma ve demokratik süreçlere katılma yeteneklerini geliştirir."

"Sürdürülebilirlik: Sosyal bilgiler, çevresel sürdürülebilirlik ve doğal kaynakların korunması konularına dikkat çeker. Bu, doğal dünyaya saygı ve gelecek nesiller için sorumluluk bilinci geliştirir."

"Demokratik değerler: Sosyal bilgiler öğretimi, demokratik değerleri, siyasi katılımı ve insan haklarını vurgular. Öğrencilere demokratik süreçlere katılma ve vatandaşlık haklarını kullanma konusunda bilinç kazandırır."

"Toplumsal bilinç: Sosyal bilgiler, öğrencilere toplumsal sorunları tanıma, analiz etme ve çözme yeteneği kazandırır. Öğrencilere toplumsal değişim ve ilerleme için bilinç kazandırır."

"Bilinçli olmak: Sosyal bilgiler, bilgiye açık olma ve toplumun işleyişi hakkında bilinçli olma değerlerini vurgular. Öğrencilerin bilgiye açık, bilinçli ve eleştirel bir şekilde düşünen bireyler olmalarına katkıda bulunur."

"Çevre duyarlılığı: Sosyal bilgiler dersleri, çevrenin korunması ve sürdürülebilirlik değerlerini vurgular. Öğrencilere, doğanın ve çevrenin önemini anlama ve koruma gerekliliği öğretilir."

"Etik ve değerler (dürüstlük): Sosyal bilgiler, öğrencilere etik değerleri ve toplumsal değerleri anlama ve uygulama konusunda rehberlik eder. İyi vatandaşlık ve ahlaki kararlar almanın önemini vurgular."

"Bilimsellik: Sosyal bilgiler, öğrencilere bilgiyi sorgulama, farklı kaynakları eleştirme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirme fırsatı sunar. Öğrencilere bilginin güvenilirliğini değerlendirme ve bağımsız düşünme yeteneği kazandırır."

Bu değerler, sosyal bilgiler eğitiminin temel taşlarıdır ve öğrencilerin daha bilinçli, sorumlu ve duyarlı bir şekilde toplumlarına katkıda bulunmalarına yardımcı olmayı hedeflemiştir. Sosyal bilgiler öğretimi, sadece bilgi aktarımı değil, aynı zamanda toplumsal değerlerin ve etik kuralların öğrenilmesi ve uygulanması sürecini de kapsadığı söylenebilir. ChatGPT isimli yapay zekâ uygulamasının, bu soruya çoğunlukla doğru bir şekilde yanıt verdiği söylenebilir. Bu soru bölümünde farklı kavram ve cümle yapıları kullanılsa da aslında sosyal bilgilerdeki temel değerleri doğru bir şekilde ifade eden bir yapay zekâ uygulaması söz konusudur. Nitekim sosyal bilgiler dersi öğretim programında bulunan on sekiz temel değer (MEB, 2023), ChatGPT tarafından üretilen değerlerle az da olsa benzerlik göstermektedir. Özellikle adalet, eşitlik, dürüstlük, sorumluluk, bilimsellik, çevreye duyarlı olmak değerleriyle örtüştüğü söylenebilir.

9. Sosyal bilgilerde kavram öğretimi nasıldır?

"Sosyal bilgilerde kavram öğretimi, öğrencilere önemli sosyal bilgiler kavramlarını anlama ve içselleştirme sürecini ifade eder. Bu kavramlar, öğrencilere toplumsal olayları, tarihi olayları, coğrafi konuları, kültürel dinamikleri ve diğer sosyal bilgiler konularını daha iyi anlamalarına yardımcı olur." Sosyal bilgilerde kavram öğretimi hakkında bazı önemli noktalar şunlardır:

"Kavramların tanımlanması: İlk adım, öğrencilere belirli bir kavramın tanımını sunmaktır. Kavramın ne olduğunu ve neden önemli olduğunu açıklamak, öğrencilere temel bir anlayış sağlar."

"Örnekler ve illüstrasyonlar: Kavramları öğrencilere somut örnekler ve illüstrasyonlar aracılığıyla açıklamak, soyut kavramların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilir. Gerçek yaşam örnekleri veya görsel materyaller kullanmak bu süreci destekleyebilir."

"Kavram haritaları: Kavramların nasıl ilişkilendirildiğini ve hiyerarşilerini gösteren grafik organizasyon araçlarıdır. Kavramları bu şekilde görselleştirmek, öğrencilere konuyla ilgili bütünsel bir bakış açısı kazandırabilir."

"Karşılaştırmalar: Kavramların benzerliklerini ve farklılıklarını incelemek, öğrencilere daha iyi bir kavram anlayışı kazandırabilir. Farklı kavramları karşılaştırmak, bu kavramların özünü daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir."

"İşitsel ve görsel materyaller: Kavramları açıklamak için işitsel ve görsel materyaller kullanmak, öğrencilerin farklı öğrenme stillerini destekleyebilir. Video, ses kayıtları ve interaktif materyaller kullanarak öğrencilere kavramları öğretmek etkili olabilir."

"Öğrenci katılımı: Öğrencilere kavramları anlama ve içselleştirme sürecine aktif olarak katılmaları için fırsatlar sunmak önemlidir. Sınıf içi tartışmalar, grup çalışmaları ve kavramların pratiğini yapma bu amaçla kullanılabilir."

"Uygulama ve bağlam: Kavramları öğrencilere somut bağlamlar içinde sunmak, kavramların gerçek dünyada nasıl işlediğini anlamalarına yardımcı olabilir. Örnek vakalar ve senaryolar kullanmak bu süreci destekler."

"Değerlendirme: Kavramların öğrenilip öğrenilmediğini değerlendirmek önemlidir. Öğrencilere kavramları açıklayan sorular sormak, kavram haritaları oluşturmak veya projeler ve ödevler aracılığıyla öğrenmeyi değerlendirmek bu amaçla kullanılabilir."

Kavram öğretimi, öğrencilerin sosyal bilgiler konularını daha iyi anlama ve bu kavramları günlük yaşamlarında uygulama yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, kavramların anlaşılması ve içselleştirilmesi sosyal bilgiler eğitiminin önemli bir parçasıdır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programına göre "Program'da kavram öğretimi önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle kavram öğretiminde sınıflamalar ve farklı kavram öğretimi yaklaşımları dikkate alınmalıdır. Anlam karmaşası, kavram karmaşası ve kavram yanlışlarının giderilmesine yardımcı olunmalıdır" (MEB, 2023, s. 10). Şeklinde ifade edilen bilgiler, ChatGPT isimli yapay zekâ uygulamasının belirttiği bilgilerle örtüştüğü söylenebilir. Bu bağlamda yapay zekâ aracının bu soruya doğru bir şekilde yanıt verdiği, ilgili sosyal bilgiler literatüründen de anlaşılmaktadır.

10. Sosyal bilgiler dersinin amaçları nelerdir?

“Sosyal bilgiler dersinin amaçları, öğrencilere toplum, çevre ve insan ilişkileri hakkında temel bilgiler sunarak onların sosyal bilinci geliştirmelerine ve toplumsal sorunları anlamalarına yardımcı olmak, şeklinde özetlenebilir.” Sosyal bilgiler dersinin amaçları şunlar olabilir:

“Sosyal bilinci geliştirmek: Öğrencilere toplumsal olayları, sorunları ve dinamikleri anlama ve değerlendirme becerileri kazandırmak, sosyal bilinçlerini geliştirmek.”

“Toplumsal sorunları anlamak: Öğrencilere toplumsal sorunları, çevresel etkileri ve insanların bu sorunlarla nasıl başa çıkabileceğini anlatarak, toplumsal konular hakkında bilinçlenmelerini sağlamak.”

“Tarihi ve kültürel bilgi sunmak: Tarih, kültür, gelenekler ve değerler hakkında bilgi sunarak öğrencilere kendi toplumlarının ve dünya tarihini anlama fırsatı vermek.”

“Toplumsal ilişkileri anlamak: Öğrencilere insanların toplum içinde nasıl etkileşimde bulunduğunu ve ilişkilerini anlama fırsatı sunmak.”

“Vatandaşlık bilinci geliştirmek: Öğrencilere demokrasi, insan hakları ve vatandaşlık görevleri gibi kavramları öğretmek, aktif vatandaşlar olmalarını teşvik etmek.”

“Eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirmek: Öğrencilere bilgiyi eleştirel bir şekilde değerlendirme, kaynakları sorgulama ve farklı görüşleri anlama becerileri kazandırmak.”

“İletişim yeteneklerini geliştirmek: Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere sözlü ve yazılı iletişim becerileri kazandırmak için bir platform sağlayabilir.”

“Küresel duyarlılık oluşturmak: Dünya genelindeki toplumsal ve kültürel farklılıkları anlamak ve küresel sorunlara duyarlılık geliştirmek.”

“Sosyal değişime katkıda bulunmak: Öğrencilere toplumlarını daha iyi bir yer haline getirmeye katkıda bulunma potansiyeli vermek.”

“Eğitsel amaçlar: Okuma, araştırma, analiz yapma ve problem çözme becerilerini geliştirerek öğrencilerin akademik başarılarını artırmak.”

Bu amaçlar, sosyal bilgiler dersinin öğrencilere toplumları ve dünyayı daha iyi anlama, eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirme, vatandaşlık bilinci oluşturma ve toplumsal sorumluluklarına dikkat çekme ile ilgilidir. Ayrıca, bu amaçlar farklı ülkelerde ve eğitim kurumlarında farklılık gösterebilir, çünkü sosyal bilgiler programları yerel kültür, toplum ve eğitim hedeflerine bağlı olarak farklılaşabilir. Bu açıklamalardan anlaşıldığı üzere 2023 sosyal bilgiler dersi öğretim programında bulunan on sekiz özel amaç içinden yaklaşık yarısı ile benzer özellikler taşımaktadır (MEB, 2023). Bu bağlamda ChatGPT isimli yapay zekâ uygulamasının, bu soruya çoğunlukla doğru bir şekilde yanıt verdiği söylenebilir. Değerler kısmında olduğu gibi bu soru bölümünde de kavram ve cümle yapısı olarak farklı kelimeler kullanılsa da aslında sosyal bilgilerdeki temel amaçları doğru bir şekilde ifade ettiği görülmektedir.

11. Türkiye’de sosyal bilgiler öğretimi nasıldır?

“Türkiye’de sosyal bilgiler dersinin öğretimi, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından belirlenen müfredat ve programlar doğrultusunda gerçekleştirilir. Sosyal bilgiler, Türkiye’deki ilköğretim (ilkokul ve ortaokul) seviyesinde zorunlu bir ders olarak yer almaktadır.” Aşağıda, Türkiye’de sosyal bilgilerin öğretimi ile ilgili temel bilgileri bulabilirsiniz:

“Müfredat ve programlar: MEB, sosyal bilgiler dersi için müfredat ve öğretim programlarını belirler. Bu müfredatlar, öğrencilere belirli yaş gruplarına ve sınıf seviyelerine uygun şekilde sosyal bilgiler konularını içerir. Müfredatlar, sosyal bilgiler dersinin hedeflerini ve içeriğini belirler.”

“Ders içeriği: Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere Türkiye’nin ve dünyanın tarihini, coğrafyasını, kültürünü, ekonomisini ve toplumsal yapısını öğretmeyi amaçlar. Öğrenciler, bu ders kapsamında tarih, coğrafya, vatandaşlık, demokrasi, insan hakları, çevre bilinci gibi çeşitli konularla tanışır.”

“İlköğretim düzeyi: Sosyal bilgiler dersi, ilkokul 4. sınıftan itibaren ortaokul son sınıfa kadar devam eder. Her sınıf seviyesinde öğrencilere uygun içerik ve beceriler öğretilir. Dersler, öğrencilere temel tarih ve coğrafya bilgisi sağlar, vatandaşlık değerlerini öğretir ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirir.”

“Değerler eğitimi: Sosyal bilgiler dersi, Türkiye’nin milli ve manevi değerlerine vurgu yapar. Öğrencilere milli kültür, milli tarih ve milli bağımsızlık mücadelesi gibi önemli konuları öğretir.”

“Eğitim materyalleri: Öğretmenler, sosyal bilgiler dersini işlerken ders kitapları, görsel materyaller, interaktif öğretim araçları ve saha çalışmaları gibi çeşitli öğretim materyallerini kullanabilirler.”

“Sınavlar ve değerlendirme: Öğrenciler, sosyal bilgiler dersindeki ilerlemeleri sınavlar, ödevler ve proje çalışmaları gibi değerlendirme yöntemleriyle ölçülür.”

“Değişen müfredat: Türkiye’de sosyal bilgiler müfredatı zaman zaman güncellenir ve değişebilir. Bu güncellemeler, toplumsal ve eğitim alanındaki değişikliklere yanıt olarak gerçekleştirilir.”

Türkiye’de sosyal bilgiler dersi, öğrencilere toplumları ve dünyayı daha iyi anlama, vatandaşlık bilinci kazanma, eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirme ve milli değerlere saygı duyma gibi temel bilgi ve becerileri öğretmeyi amaçlamaktadır. Bu ders, öğrencilere sosyal bilimlere ve toplumsal konulara ilgi duymayı hedeflemiştir. Bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi 2023

sosyal bilgiler dersi öğretim programında bulunan “sosyal bilgiler dersinin öğretiminde dikkat edilecek hususlar başlığında” belirtilen “Sosyal bilimler disiplini olarak sosyal bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme yaklaşımıyla sosyal bilgiler” anlayışlarına önem verilmesi gerektiği belirtilmiş; ayrıca öğrencilere, coğrafyacılar, tarihçiler gibi sosyal bilimcilerin başvurduğu bilimsel yöntemler fark ettirilmelidir. Okul içindeki ve dışındaki olaylar kullanılarak, öğrenciler sık sık gerçek yaşam sorunları ve çelişkili durumlarla karşılaştırılmalı, bu sosyal sorunlar üzerinde yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirmeleri sağlanmalıdır” (MEB, 2023, s. 10) şeklindeki bilgilerle örtüşmektedir. Böylece ChatGPT isimli yapay zekâ uygulamasının, bu soruya çoğunlukla doğru bir şekilde yanıt verdiği yorumlanabilir. Genel olarak değerlendirildiğinde, bu yapay zekâ aracının Türkiye’deki sosyal bilgiler dersi öğretim programını doğru ve gerçekçi bir şekilde özetlemiştir. Kavram ve cümle yapısı olarak da çoğunlukla benzer açıklamaları tanımlamıştır. Bir yapay zekâ uygulaması olan ChatGPT’nin gerçekçi manada bu kadar benzer cümleler ve yanıtlar vermesi, dil işleme algoritmasının güçlü olduğunu göstermektedir.

12. Sosyal bilgiler dersi öğretim programının içeriğini geliştirmek için ne yapılabilir?

“Sosyal bilgiler dersi öğretim programının içeriğini geliştirmek için aşağıdaki adımları atabilirsiniz:”

“Müfredat değerlendirmesi: Mevcut müfredatı gözden geçirin ve eksiklikleri veya güncelleme gerektiren alanları belirleyin. Müfredatı daha güncel ve öğrencilerin ihtiyaçlarına daha uygun hale getirmek için bu değerlendirmeyi yapın.”

“Öğrenci geri bildirim: Öğrencilerin dersle ilgili düşüncelerini ve beklentilerini dinleyin. Öğrenci geri bildirimleri, müfredatın geliştirilmesi ve güncellenmesi için önemli bir kaynaktır.”

“Yeni konular ekleyin: Sosyal bilgiler dersi müfredatına güncel ve önemli konuları eklemek, öğrencilere güncel toplumsal meseleleri anlama ve eleştirme fırsatı sunar. Örneğin, çevre sorunları, dijital vatandaşlık, kültürel çeşitlilik gibi konulara daha fazla yer verebilirsiniz.”

“İnterdisipliner yaklaşım: Sosyal bilgileri diğer derslerle entegre etmek, öğrencilerin konuları daha kapsamlı bir şekilde anlamalarına yardımcı olabilir. Örneğin, tarih dersleri ile edebiyat veya sanat dersleri arasında bağlantılar kurabilirsiniz.”

“Teknoloji kullanımı: Dijital araçları ve kaynakları etkili bir şekilde kullanarak öğrencilerin öğrenme deneyimini zenginleştirebilirsiniz. Öğrencilere interaktif öğrenme materyalleri sunarak ve sanal turlar düzenleyerek müfredatı daha ilgi çekici hale getirebilirsiniz.”

“Öğrenci merkezli yaklaşım: Öğrencilere daha fazla katılım fırsatı sunmak için öğrenci merkezli öğretim yöntemlerini kullanabilirsiniz. Grup çalışmaları, projeler, sınıf içi tartışmalar ve saha gezileri gibi etkileşimli öğrenme yöntemleriyle öğrencilerin aktif katılımını teşvik edin.”

“Proje tabanlı öğrenmeyi teşvik edin: Öğrencileri, belirli bir konuyu araştırmak veya bir sorunu çözmek için proje tabanlı öğrenme yöntemlerini kullanmaya teşvik edin. Bu, öğrencilerin öğrendiklerini pratiğe dökme ve daha derinlemesine anlama fırsatı sunar.”

“Sosyal sorumluluk: Müfredatta sosyal sorumluluk konularını işlemek, öğrencilere toplumsal meselelere daha duyarlı ve aktif bir şekilde yaklaşma fırsatı sunar. Öğrencilere yardım etme, gönüllülük ve toplumsal hizmet gibi konulara da odaklanabilirsiniz.”

“Değerlendirme ve geri bildirim: Yeni müfredatı uyguladıktan sonra düzenli olarak öğrenci başarılarını değerlendirin ve öğrenci geri bildirimlerini toplayın. Bu bilgiler, müfredatın sürekli olarak iyileştirilmesine yardımcı olur.”

Müfredatın geliştirilmesi sürecinde öğretmenler, eğitimciler ve paydaşlarla iş birliği yapmak da önemlidir. Bu durum, daha kapsamlı ve etkili bir sosyal bilgiler dersi müfredatının oluşturulmasına katkı sağlayabilmektedir. ChatGPT, sosyal bilgiler dersinin geliştirilmesine yönelik yapıcı, doğru ve geçerli öneriler yapmıştır. Günümüzün sosyal bilgiler araştırmacıları, MEB program geliştiricileri ve alan uzmanları da buna benzer açıklamalar yapmaktadırlar (MEB, 2023).

13. Sosyal bilgilerde hangi teknoloji araçları kullanılmaktadır?

“Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji kullanımı, öğrencilere daha etkili bir şekilde öğrenme imkânı sunabilir ve ders içeriğini daha ilgi çekici hale getirebilir.” Sosyal bilgiler derslerinde teknoloji kullanımına yönelik bazı yöntemler:

“Dijital kaynaklar: Öğrencilere çevrim içi kitaplar, makaleler, belgeseller ve diğer dijital kaynaklar aracılığıyla farklı perspektifler sunabilirsiniz. İnternet, öğrencilere geniş bir bilgi yelpazesi sunar ve farklı konuları daha derinlemesine incelemelerine yardımcı olabilir.”

“Eğitim yazılımları: Eğitim amacıyla tasarlanmış yazılımlar, öğrencilere interaktif öğrenme deneyimleri sunabilir. Örneğin, coğrafya derslerinde harita ve coğrafi bilgileri öğrenmeye yardımcı olacak yazılımlar kullanılabilir.”

“Sanal geziler: Sanal gerçeklik (VR) veya artırılmış gerçeklik (AR) teknolojileri, öğrencilere tarihi mekânları veya coğrafi bölgeleri sanal olarak ziyaret etme fırsatı sunabilir. Bu, öğrencilere somut bir öğrenme deneyimi yaşatır.”

“Online tartışmalar: Çevrim içi tartışma platformları, öğrencilere ders içeriğiyle ilgili görüşlerini paylaşma ve diğer öğrencilerle etkileşimde bulunma fırsatı sunar. Bu, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerini geliştirebilir.”

“Eğitim videoları: Sosyal bilgiler dersleri için özelleştirilmiş eğitim videoları kullanabilirsiniz. Öğrencilere tarihi olayları veya toplumsal konuları görsel olarak anlatan videolar, ders içeriğini daha çekici hale getirebilir.”

“Sosyal medya ve interaktif platformlar: Sosyal medya platformları ve çevrim içi forumlar, öğrencilerin toplumsal konular hakkında fikir alışverişi yapmalarına ve güncel olayları takip etmelerine olanak tanır. Öğrencilere bu platformları eğitim amaçları için nasıl kullanacaklarını öğretmek önemlidir.”

“Öğrenci incelemeleri ve araştırmaları: Öğrencilerin çevrim içi araştırma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olun. İnternet, öğrencilere derinlemesine araştırmalar yapma ve farklı kaynakları değerlendirme fırsatı sunar.”

“Özelleştirilmiş uygulamalar: Öğrenciler için özelleştirilmiş eğitim uygulamaları kullanarak, ders içeriğini daha etkili bir şekilde öğrenebilirler.”

Teknolojinin sosyal bilgiler öğretiminde kullanımı, öğrencilere daha interaktif, ilgi çekici ve özgürce keşfetme olanakları sunabilmektedir. Ancak teknolojiyi kullanmadan önce, öğretmenlerin öğrencilere dijital okuryazarlık ve güvenli internet kullanımı konularında rehberlik etmeleri önemlidir. Ayrıca, teknolojinin ders içeriğine nasıl dahil edileceği konusunda bir plan yapmak ve öğrencilere bu teknolojiyi nasıl kullanacaklarını öğretmek de yararlı bir işlemdir. Bu açıklamalar ışığında, ChatGPT isimli yapay zekâ uygulamasının, bu soruya doğru bir şekilde yanıt verdiği söylenebilir. Tam olarak Türkiye’deki sosyal bilgiler dersi öğretim programında dijital teknolojilerin kullanımına dair bilgilerle (MEB, 2023) benzer, açıklayıcı ve doğru bir şekilde uygun olduğu görülmektedir.

14. Sosyal bilgiler dersinin geleceği hakkında ne düşünüyorsun?

“Sosyal bilgiler dersinin geleceği, toplumsal, kültürel ve teknolojik değişimlere bağlı olarak şekillenmeye devam edecektir.” Sosyal bilgiler dersinin geleceğine ilişkin bazı önemli eğilimler ve olası gelişmeler şunlardır:

“Dijitalleşme ve teknoloji entegrasyonu: Sosyal bilgiler dersleri, daha fazla dijital içerik ve öğrenme aracı kullanımıyla gelecekte daha teknoloji odaklı olabilir. Öğrencilere dijital kaynaklara erişim ve bunları etkili bir şekilde kullanma becerileri öğretilebilir.”

“Küreselleşme odaklı eğitim: Küreselleşme, sosyal bilgiler derslerinde daha fazla vurgulanabilir. Öğrencilere dünya genelindeki toplumsal, politik ve ekonomik olayları anlama fırsatı sunarak küresel vatandaşlık bilinci geliştirilebilir.”

“Çok kültürlü eğitim: Sosyal bilgiler dersleri, küreselleşen dünyada farklı kültürler, topluluklar ve uluslararası ilişkiler hakkında daha fazla içerik sunabilir. Öğrencilere farklı kültürleri anlama ve kültürel çeşitliliği takdir etme fırsatları sunabilir.”

“Veri ve bilgi analizi: Veri bilimi ve istatistiksel analiz yetenekleri, sosyal bilgiler derslerine daha fazla dahil edilebilir. Öğrencilere veri toplama, analiz etme ve yorumlama becerileri kazandırarak bilgiye dayalı kararlar alma yetenekleri geliştirilebilir.”

“Eleştirel düşünme ve kaynak değerlendirme: Sosyal bilgiler dersleri, öğrencilere eleştirel düşünme yeteneklerini daha fazla vurgulayabilir. Bilgi kaynaklarını değerlendirme, güvenilir kaynakları ayırt etme ve farklı perspektifleri anlama becerileri öğrencilere öğretilebilir.”

“Çeşitlilik ve kapsayıcılık: Sosyal bilgiler dersleri, toplumun çeşitliliği ve kültürel farklılıkları daha fazla vurgulayabilir. Öğrencilere hoşgörü, çok kültürlülük ve insan hakları gibi kavramlar öğretilerek kapsayıcı bir eğitim sağlanabilir.”

“Sosyal sorunlara odaklanma: Sosyal bilgiler dersleri, öğrencileri güncel sosyal sorunlarla daha fazla ilgilenmeye teşvik edebilir. Bu, öğrencilere toplumsal değişim için aktif olarak katkıda bulunma fırsatı sunabilir.”

“Proje tabanlı öğrenme: Sosyal bilgiler derslerinde proje tabanlı öğrenme yöntemleri daha fazla kullanılabilir. Öğrencilere belirli sorunları araştırma, çözme ve sunma fırsatı vererek öğrenmeyi daha katılımcı hale getirebilir.”

“Eğitim teknolojisi gelişmeleri: Yapay zekâ, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik gibi yeni eğitim teknolojileri, sosyal bilgiler derslerinde daha fazla kullanılabilir. Bu teknolojiler, öğrencilere daha etkileşimli ve özelleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunabilir.”

“Aktif vatandaşlık eğitimi: Sosyal bilgiler dersleri, öğrencilere demokrasi, insan hakları, sosyal adalet gibi konuları anlama ve aktif vatandaşlar olarak toplumsal meselelere katkıda bulunma becerilerini geliştirmeleri için bir platform sağlayabilir.”

“Sosyal adalet ve çevre bilinci: Sosyal bilgiler dersleri, sosyal adalet ve çevre bilincini artırmaya yönelik daha fazla içerik içerebilir. Öğrencilere toplumsal eşitsizlikleri anlama ve çevresel sürdürülebilirlik konularına duyarlılık geliştirme fırsatı sağlayabilir.”

Sosyal bilgiler dersinin geleceği, toplumun ihtiyaçlarına ve eğitim teknolojilerinin gelişmelerine bağlı olarak şekillenecektir. Bu nedenle, eğitimcilerin ve müfredat geliştiricilerin bu değişikliklere ayak uydurmak için esnek olmaları ve öğrencilerin bilgi ve becerilerini en iyi şekilde geliştirmek için yeni yöntemleri keşfetmeleri önemlidir. ChatGPT, sosyal bilgiler dersinin geliştirilmesine yönelik yapıcı, doğru ve geçerli öneriler yapmıştır. Günümüzün sosyal bilgiler araştırmacıları, MEB program geliştiricileri ve alan uzmanlarına faydalı ve yapıcı öneriler sunmuştur. Bir yapay zekâ uygulaması olan ChatGPT’nin sosyal bilgiler dersinin geleceği adına yararlı metinsel açıklamalar sunması oldukça dikkat çekici olduğu söylenebilir. Sosyal bilgilerin gelişmesi ve değişime adaptasyonu noktasında faydalı olacağı öngörülebilir.

15. Sosyal bilgiler dersinde hangi yapay zekâ araçları kullanılabilir?

“Sosyal bilgiler dersinde yapay zekâ araçları, öğrencilere daha etkili ve kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunmak, veri analizi yapmak ve ders içeriğini geliştirmek için kullanılabilir.” Sosyal bilgiler dersinde kullanılacak yapay zekâ araçlarından bazıları:

“Özelleştirilmiş eğitim platformları: Sosyal bilgiler dersleri için özelleştirilmiş eğitim platformları, öğrencilerin ilgi alanlarına, öğrenme stillerine ve ihtiyaçlarına göre ders içeriğini özelleştirmelerine olanak tanır. Bu platformlar, öğrenci ilerlemesini izlemek ve özelleştirilmiş öğrenme materyali sağlamak için yapay zekâ kullanabilir.”

“Otomatik değerlendirme araçları: Sosyal bilgiler öğretmenlerine, öğrenci çalışmalarını otomatik olarak değerlendirmelerine yardımcı olabilecek otomatik değerlendirme araçları kullanılabilirler. Bu araçlar, öğrenci cevaplarını analiz edebilir ve hızlı geri bildirim sağlayabilir.”

“Dil işleme araçları: Sosyal bilgiler derslerinde metin tabanlı içeriği işlemek ve anlamak için doğal dil işleme (NLP) araçları kullanılabilir. Örneğin, belirli bir konu hakkında metinleri otomatik olarak sınıflandırmak veya metin tabanlı soruları yanıtlamak için NLP modelleri kullanılabilir.”

"Veri analizi araçları: Sosyal bilgiler dersleri için veri analizi yapmak için yapay zekâ tabanlı analitik araçlar kullanılabilir. Bu araçlar, öğrenci performansını izlemek, eğitim materyali etkinliğini değerlendirmek ve öğrenci başarılarını tahmin etmek için kullanılabilir."

"Sanal Gerçeklik (VR) ve Artırılmış Gerçeklik (AR): Sosyal bilgiler dersleri için VR ve AR teknolojileri, öğrencilere tarihi mekânları sanal olarak ziyaret etme veya tarihsel olayları canlandırma fırsatı sunabilir. Bu, öğrencilerin derinlemesine anlayış geliştirmelerine yardımcı olabilir."

"Chatbotlar: Sosyal bilgiler öğrencileri, konuları hakkında soruları yanıtlamak veya ek bilgi sağlamak için özelleştirilmiş chatbotlar kullanabilirler. Bu chatbotlar, öğrencilere yardımcı olurken aynı zamanda öğrenmelerini destekleyebilir."

"Veri madenciliği ve öngörü analizi: Sosyal bilgiler derslerinde veri madenciliği ve öngörü analizi yaparak, tarihî olayları, toplumsal trendyol ve diğer sosyal verileri daha derinlemesine inceleyebilirsiniz. Bu, öğrencilere farklı perspektifler sunabilir."

"Dijital asistanlar: Sosyal bilgiler öğretmenlerine destek olmak için tasarlanmış dijital asistanlar, öğrencilere ders materyalleri, ödevler veya konular hakkında rehberlik yapabilir."

"Adaptif öğrenme yazılımları: Öğrencilerin bireysel öğrenme tarzlarına ve ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş içerik sunabilir. Bu yazılımlar, yapay zekâ ve veri analizi kullanarak öğrenci ilerlemesini takip eder ve önerilerde bulunur."

Bu yapay zekâ araçları, sosyal bilgiler derslerini daha interaktif ve öğrenci odaklı hâle getirebilir, öğretmenlere daha fazla veri analizi ve geri bildirim sağlayabilir ve öğrencilere daha iyi anlama ve öğrenme fırsatları sunabilir. Ancak bu araçların kullanılması, öğretmenlerin ve eğitim uzmanlarının dikkatli bir şekilde öğretim sürecini planlamasını ve bununla bütünleştirebilmesini gerektirmektedir. ChatGPT, sosyal bilgiler dersinde birçok yapay zekâ kullanımına yönelik önemli metinsel açıklamalar yapmıştır. Böylece yapay zekânın muhakeme ve algılama gücünün işlevsel ve faydalı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca taraf tutmadan yapay zekânın riskleri ve kendisi hakkında olumsuz olabilecek metinsel cümleleri de rahat bir şekilde ifade etmektedir.

16. Sosyal bilgiler laboratuvarları nedir?

"Sosyal bilgiler laboratuvarı, genellikle fen bilimleri ve matematik gibi alanlarda sıkça kullanılan fiziksel deneylerin ve laboratuvar çalışmalarının sosyal bilimlerle (sosyal bilgiler) entegre edildiği bir eğitim yaklaşımını ifade eder. Bu tür bir laboratuvar ortamı, öğrencilere soyut kavramları ve sosyal bilimlerle ilgili teorileri daha somut ve deneyimsel bir şekilde anlamalarına yardımcı olabilir."

Sosyal bilgiler laboratuvarı aşağıdaki gibi özelliklere sahip olabilir:

"Maketler ve görsel araçlar: Laboratuvar, tarihi olayların veya coğrafi bölgelerin maketlerini içerebilir. Öğrenciler, bu maketler üzerinde inceleme yaparak geçmiş veya coğrafi konuları daha iyi anlayabilirler. Ayrıca, harita, grafik, grafik ve diğer görsel araçlar da kullanılabilir."

"Sosyal incelemeler: Öğrenciler, tarih, coğrafya, ekonomi, siyaset, kültür ve diğer sosyal bilim alanlarına yönelik incelemeler yapabilirler. Örneğin, tarih laboratuvarında tarihi belgeleri inceleyebilirler."

"Veri analizi: Öğrenciler, veri toplama, analiz etme ve yorumlama becerilerini geliştirmek için çeşitli sosyal bilimsel verileri kullanabilirler. Örneğin, coğrafya laboratuvarında harita okuma ve coğrafi veri analizi yapabilirler."

"Simülasyonlar: Sosyal bilgiler laboratuvarları, öğrencilere farklı tarihi veya toplumsal senaryoları simüle etme olanağı sunabilir. Bu, öğrencilere geçmiş olayları veya sosyal dinamikleri daha yakından inceleme fırsatı sağlar."

"Bilgisayar ve teknoloji: Sosyal bilgiler laboratuvarı, bilgisayarlar ve diğer teknolojik araçlarla donatılmış olabilir. Bu, öğrencilere veri analizi, harita oluşturma, dijital tarih araştırmaları ve diğer dijital becerileri geliştirme fırsatı sunar."

"Araştırma projeleri: Öğrencilere kendi sosyal bilimsel araştırma projelerini planlama, uygulama ve sunma fırsatı sunar. Bu, eleştirel düşünme ve araştırma becerilerini geliştirmeye yardımcı olabilir."

"Sosyal etkileşim: Öğrenciler, grup çalışmaları ve tartışmalar gibi sosyal etkileşimleri içeren aktivitelerde yer alabilirler. Bu, iletişim becerilerini ve empatiyi artırabilir."

Sosyal bilgiler laboratuvarları, sosyal bilimlerin soyut kavramlarını somutlaştırarak öğrencilerin daha iyi anlamalarına yardımcı olur. Bu tür laboratuvarlar, öğrencilere eleştirel düşünme, problem çözme ve araştırma yetenekleri kazandırırken aynı zamanda toplum ve dünya hakkında daha kapsamlı bir bakış açısı geliştirmelerine de katkıda bulunur. Dolayısıyla bu tür laboratuvarlar, öğretmenlerin ve öğrencilerin daha etkili bir öğrenme deneyimi yaşamalarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca sosyal bilgiler dersi programı itibariyle teknoloji konularına ve teknoloji tabanlı öğrenme ortamlarını destekleyen ve buna yönelik bilgilere sahip bir öğretim programıdır (Yeşiltaş & Kaymakçı, 2014). İlgili literatürden de anlaşıldığı üzere ChatGPT'nin sosyal bilgiler dersinde yapay zekâ kullanımına yönelik açıklamalar yaptığı görülmektedir. Her ne kadar sosyal bilgiler laboratuvarlarının tanımını tam olarak açıklayamadıysa da onunla ilgili mantıklı ve doğru bilgiler üretebilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmanın bulguları doğrultusunda bazı sonuçlara ulaşılmıştır. ChatGPT, son dönemlerde dünya çapında ses getiren yüksek kapasiteli yapay zekâ destekli dil işleme modelidir. Birçok fonksiyonu olmakla birlikte soru-cevap temel işlevi ile eğitimde öğrenme süreçlerinde aktif bir şekilde kullanılabilir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre sosyal bilgiler dersi ile ilgili hazırlanan sorulara çoğunlukla doğru bir şekilde yanıt verdiği saptanmıştır. Özellikle sosyal bilgiler dersine yönelik metinsel

açıklamaları başlıklar hâlinde sıralaması ve dili etkin kullanması dikkat çekicidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde gelecekte sınıf ortamında bu yapay zekâ destekli araç ve uygulamaların sosyal bilgilerde ekili bir şekilde kullanılabilmesi tahmin edilmektedir.

Bu araştırmada yapay zekâ destekli ChatGPT'ye sosyal bilgiler ile ilgili sorular sorulmuş bunun neticesinde yapay zekâ uygulamasından anında geri dönütler alınmıştır. Soruların çoğunluğuna doğru yanıtlar veren ChatGPT, bir soruya da kısmen doğru bilgi vermiştir. Dolayısıyla Türkiye'de sosyal bilgiler dersi temalarına yönelik soruya metinsel olarak yeterince bilgi üretmediği saptanmıştır. Sonuçlar doğrultusunda ChatGPT'nin sosyal bilgiler alanı ile ilgili veri depolama algoritmasını geliştirmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ChatGPT'nin dil öğrenme süreçlerinde, konu temalı bilgi edinme süreçlerinde oldukça fazla bilgi üretmesinden dolayı bu alandaki eğitim süreçlerinde aktif bir şekilde kullanılabilmesi ifade edilmiştir (Karakoç Keskin, 2023; Nur Zileli, 2023). Bu yapay zekâ aracı, sosyal bilgiler derslerini daha teknoloji tabanlı ve öğrenci odaklı hâle getirebilir, öğretmenlere daha fazla veri analizi ve geri bildirim sağlayabilir ve öğrencilere daha iyi anlama ve öğrenme fırsatları sunabileceği söylenebilir. Ancak bu araçların kullanılması, öğretmenlerin ve eğitim uzmanlarının dikkatli bir şekilde öğrenme sürecini planlaması gerekmektedir. Eğer dikkatli bir şekilde planlı olmayan bir öğrenme süreci yaşanırsa yanlış öğrenmeler gerçekleşebilir. Bu yüzden öğretmenin bilgi ve becerisi bu süreçte önemlidir. ChatGPT gibi yapay zekâ yazılımlarının ve araçlarının insan-makine etkileşiminde daha hızlı, daha etkili, daha akıllı ve daha ekonomik bir şekilde faaliyet gösterilebileceği görüşüne dayanarak, soru sorma, soru oluşturma ve yaratıcılık geliştirme amacıyla kullanımı faydalı olduğu ifade edilmiştir (Zhai, 2022; Frye, 2022; Pavlik, 2023).

Sosyal bilgiler dersinin geleceği konusunda ChatGPT, etkileyici cümleler kurmuştur. Ona göre sosyal bilgilerin geleceği, toplumun ihtiyaçlarına ve eğitim teknolojilerinin gelişmelerine bağlı olarak şekillenecektir. Bu nedenle, eğitimcilerin ve müfredat geliştiricilerin bu değişikliklere uyum sağlamaları için esnek olmaları ve öğrencilerin bilgi ve becerilerini en iyi şekilde geliştirmek için yeni yöntemleri keşfetmelerinin önemli olduğu ifade edilmiştir (Yeşiltaş & Kaymakçı, 2014). Bu yüzden ChatGPT, sohbet tabanlı iletişime olanak sağlaması, kişiselleştirilmiş hizmetler sunabilmesi, içerik oluşturabilmesi, geniş kapsamlı ve veri toplama yetenekleri sayesinde kullanıcıları cezbetmektedir (Koçyiğit, A. & Bahadır Darı, 2023). ChatGPT'nin coğrafya, iklim değişikliği, nüfus, hava olayları ve benzeri konularda sorulan sorulara doğru cevap verdiği ve tahminlerinin doğruluğu nedeniyle kullanımının artacağı düşünülmektedir (Biswas, 2023).

Yapılan bir araştırmaya göre ChatGPT'nin isteneni vermesinin yanı sıra istenmeyen fakat faydalı olabilecek diğer kısımları da bireylere sunması yapay zekânın eğitimde gelişimi konusunda olumlu bir gelişme olarak görülmektedir (Nur Zileli, 2023). Ayrıca sorulan sorulara kurallı ve anlamlı cümlelerle doğru bir şekilde yanıt vermesi, uygulamayı kullanıcıların gözünde önemli kılmaktadır. Bir başka araştırmaya göre ChatGPT'yi güçlü kılan şeyin bireylerin sorularına hızlı, etkileyici, anlamlı metinsel cümlelerle yanıt vermesidir (Zhu, Jiang, Yang & Ren, 2023). Sonuç olarak bu araştırmanın sonuçları genel itibarıyla değerlendirildiğinde, yapay zekâ tabanlı dil işleme modeli olan ChatGPT'nin sosyal bilgiler hakkındaki görüşlerinin olumlu olduğu görülmektedir. Özellikle sorulara verdiği yanıtlardan anlaşıldığı üzere bu yanıtlar mevcut alan yazındaki bilgilerle oldukça uyumaktadır. Ayrıca ChatGPT'nin öğrenme süreçlerinde pratik bilgi sağlamak ve zamandan tasarruf etmek için aktif bir şekilde öğrenme faaliyetlerinde kullanılabilmesi öngörülmektedir.

ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda şu öneriler yapılabilir: ChatGPT eğitim sürecinde kullanılabilir. Kavram öğrenme süreçlerinde, bilgi edinme süreçlerinde ve dil öğrenme süreçlerinde, bir konu hakkında hızlı ve faydalı bilgilere ulaşmak amacıyla okullardaki sınıflarda öğrenme sürecinde kullanılması beklenmektedir. Sosyal bilgiler dersinin konularının öğretim sürecinde, çocuklara soru-cevap etkinlikleri yaptırılarak elde edilen sonuçlar tartışılabilir ve öğrenme ortamı daha ilgi çekici, katılımcı ve dikkat çekici hale getirilebilir. Yapay zekâ destekli dil işleme modelleri, sosyal bilgiler dersini daha etkili ve ilgi çekici hâle getirilmesine yardımcı olabilir. Öğrencilerin dersle ilgili soruları olduğunda, ChatGPT onlara hızlı ve doğru yanıtlar sağlayabilir. Ancak unutmamalıdır ki ChatGPT bir yardımcı araç olarak kullanılmalıdır ve öğrencilerin kendi araştırma ve öğrenme süreçlerine katkı sağlayacak bir öğrenme alanı oluşturabilmelidir. Kısaca ChatGPT'nin sosyal bilgiler dersinde, öğretmen ve öğrencilere, araştırma yapmak, bilgi edinmek, ödev yapmak, tarihi olay ve olguların anlamını edinmek, kavram açıklaması yapmak, soruları cevaplamak, kaynak sunmak, öğrenmeyi özelleştirmek ve zaman yönetimi becerilerini geliştirme konularında yardımcı olacağı düşünülmektedir. Sosyal bilgiler dersi kültür konularının ağırlıklı olarak öğretildiği bir derstir. Bu yüzden ChatGPT, farklı kültürler hakkında bilgi sağlayarak öğrencilerin kültürel farkındalığını artırabilir. Ancak, yapay zekâ modellerinin eğitimde kullanımı, öğrencilerin öğretmenlerle etkileşimini tamamen değiştirmemelidir. Nihayetinde ChatGPT gibi araçlar, öğrencilere ek kaynaklar ve destek sağlayarak öğrenmeyi zenginleştirmek için kullanılmalıdır. Sonuç olarak, ChatGPT gibi yapay zekâ modelleri, sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin öğrenme deneyimini destekleyebilir ve öğrenme ortamlarını zenginleştirebilir, ancak bu destek ChatGPT'nin geleneksel öğretmen-öğrenci etkileşimini tamamen değiştireceği anlamına gelmez.

KAYNAKÇA

Aktay, S., Gök, S., & Uzunoğlu, D. (2023). ChatGPT in education. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 7(2), 378-406. Doi: 10.29329/tayjournal.2023.543.03

Alpaydın, E. (2013). *Yapay öğrenme: yeni yapay zekâ*. (1.Baskı). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

- Altun, E. (2024). Yapay zekâ ve pedagoji: eğitimde fırsatlar ve zorluklar. *Dijital Teknolojiler ve Eğitim Dergisi*, 3(1), 80-95. DOI: 10.5281/zenodo.12637335
- Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 71-88.
- Biswas, S. S. (2023). Potential use of chatgpt in global warming. *Ann Biomed Eng* 51, 1126–1127. <https://doi.org/10.1007/s10439-023-03171-8>.
- Büyükada, S. (2024). Akademik yazımda yapay zekâ kullanımının etik açıdan incelenmesi: ChatGPT örneği. *Rize İlahiyat Dergisi*, (26), 1-12. <https://doi.org/10.32950/rid.1337208>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, H., Yorgancıoğlu, F., & Koç, E. M. (2024). Yapay zeka aile hekimliği hakkında ne düşünüyor?. *Sağlık Bilimlerinde Yapay Zekâ Dergisi*, 4(1), 1-10. Doi: 10.52309/jaihs.2024.20
- Chatterjee, S., & Bhattacharjee, K. K. (2020). Adoption of artificial intelligence in higher education: A quantitative analysis using structural equation modelling. *Education and Information Technologies*, 25(5), 3443–3463. <https://doi.org/10.1007/s10639-020-10159-7>
- Chen, T. J. (2023). ChatGPT and other artificial intelligence applications speed up scientific writing. *Journal of the Chinese Medical Association*, 86(4), 351-353. DOI: 10.1097/JCMA.0000000000000900
- Coşkun, F., & Gülleroğlu, H. D. (2021). Yapay zekânın tarih içindeki gelişimi ve eğitimde kullanılması. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 54(3), 947-966. <https://doi.org/10.30964/aubfd.916220>
- Çelebi, V., & İnal, A. (2019). Yapay zekâ bağlamında etik problemi. *Journal of International Social Research*, 12(66). : <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3614>
- Deng, J., & Lin, Y. (2023). The Benefits and challenges of ChatGPT: An overview. *Frontiers in Computing & Intelligent Systems*, 2(2), 81–83. <https://doi.org/10.54097/fcis.v2i2.4465>
- Efe, A. (2021). Yapay zekâ risklerinin etik yönünden değerlendirilmesi. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 3(1), 1-24.
- Frye, B. L., (2022), Should using an ai text generator to produce academic writing be plagiarism?. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, Forthcoming, Ssrn: <https://Ssrn.Com/Abstract=4292283>
- Gilson, A., Safranek, C., Huang, T., Socrates, V., Chi, L., Taylor, R. A., & Chartash, D. (2022). How does ChatGPT perform on the medical licensing exams? The implications of large language models for medical education and knowledge assessment. medRxiv. Preprint.
- Gunderson, C. (2019). Artificial intelligence and machine learning. Retrieved from: https://www.protiviti.com/sites/default/files/united_states/insights/ai-ml-global-study-protiviti.pdf.
- Güzeldemirci, İ. C. (2024). İçerik üretiminde yapay zekâ araçlarının kullanımı. *ENTIS-Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 44-52.
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2023). *Artificial intelligence in education*. Globethics Publications.
- Hwang, G. J., & Chien, S. Y. (2022). Definition, roles, and potential research issues of the metaverse in education: An artificial intelligence perspective. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 3, 100082.
- İşler, B. & Kılıç M. Y. (2021). Eğitimde yapay zekâ kullanımı ve gelişimi. *e-Journal of New Media*, 5(1),1-11. DOI NO: 10.17932/IAU.EJNM.25480200.2021/ejnm_v5i1001
- Karakoç Keskin, E. (2023). Yapay zekâ sohbet robotu Chatgpt ve Türkiye internet gündeminde oluşturduğu temalar. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 7(2), 114-131. DOI NO: 10.17932/IAU.EJNM.25480200.2023/ejnm_v7i2003
- Koçyiğit, A. & Bahadır Darı, A. (2023). Yapay zekâ iletişimde ChatGPT: İnsanlaşan dijitalleşmenin geleceği. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), s. 427-438. <https://doi.org/10.30692/sisad.1311336>
- Kuşçu, E. (2015). Çeviride yapay zekâ uygulamaları. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 0(30), 45-58. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunikkefd/issue/2789/37502>
- Lund, B. D., & Wang, T. (2023). Chatting about chatGPT: How may AI and GPT impact academia and libraries? Library Hi Tech News.
- Mariani, M. M., Machado, I., & Nambisan, S. (2023). Types of innovation and artificial intelligence: A systematic quantitative literature review and research agenda. *Journal of Business Research*, 155, 113364. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.113364>
- McCarthy, J. (2007). What is artificial intelligence?. Erişim adresi (12 Eylül 2023): <http://www-formal.stanford.edu/jmc/whatisai/node1.html>

- MEB. (2023). *Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. MEB Yayınevi.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev. Ed.). Nobel Yayın Dağıtım.
- Nur Zileli, E. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde ChatGPT örneği. *International Journal of Karamanoglu Mehmetbey Educational Research*, 5(1). DOI: 10.47770/ukmead.1296013. <http://dergipark.gov.tr/ukmead>.
- OpenAI (2023). <https://chat.openai.com/> (erişim tarihi: 16.09.2023). <https://chat.openai.com/c/e74b58f4-4252-426c-ace6-0e98b2d20e60>
- Patterson, D. (1990). *Introduction to artificial intelligence and expert systems*. Prentice-Hall, Inc.
- Pavlık, V. J. (2023), Collaborating with chatgpt: considering the implications of generative artificial intelligence for journalism and media education. *Journalism & Mass Communication Educator*, 78(1), 84-93. <https://doi.org/10.1177/10776958221149577>
- Sevil, Ş. & Aras, İ. S. (2024). *Eğitimde kullanılan yapay zekâ araçları: öğretmen el kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Şentürk, Ö. (2023). İç denetim faaliyetlerinde yapay zekâdan beklentiler: ChatGPT uygulaması örneği, *TİDE Academia Research*, 4(2), 51-82
- Şenyaman, G. (2023). Arapça yabancı dil öğretiminde yapay zekânın geleceği: ChatGPT örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 1057-1070. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1285940>
- Tajik, E., & Tajik, F. (2023). A comprehensive Examination of the potential application of Chat GPT in Higher Education Institutions.
- Topsakal, O. & Topsakal, E. (2022). Framework for a foreign language teaching software for children utilizing AR, Voicebots and ChatGPT (large language models). *The Journal of Cognitive Systems*, 7(2), 33-38. <https://doi.org/10.52876/jcs.1227392>
- Toptaş, A. Ş. (2024). Yapay zekânın yabancı dil öğretiminde kullanımı: Almanca örneği. İçinde. A. Deregözü, (Ed.), ss. 77-96. *Contemporary Research in Language Education*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Uyan, U. (2023). Yapay zekânın bilimsel yayın amaçlı kullanımına ilişkin etik kaygılar: sistematik bir yazın incelemesi. *İs Ahlakı Dergisi*, 16(2), 173-199.
- Varnalı, T. (2024). Yapay zekâ kariyerlerinin geleceği: küresel büyüme ve fırsatlar. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 5(2), 189-228.
- Yeşilkaya, N. (2022). Yapay zekâyâ dair etik sorunlar. *Şarkiyat*, 14(3), 948-963. <https://doi.org/10.26791/sarkiat.1189864>
- Yeşiltaş, E., & Kaymakçı, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretim programının teknoloji boyutu. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(16), 314-340.
- Yetişensoy, O. (2022). *Sosyal bilgiler öğretiminde yapay zekâ uygulaması örneği olarak chatbotların kullanımı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, Y. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. (1984). *Case study research: design and methods*. (3. Basım). Sage Publications.
- Zhai, X. (2022), Chatgpt user experience: Implications for education. <https://Ssrn.Com/Abstract=4312418>. <http://Dx.Doi.Org/10.2139/Ssrn.4312418>
- Zhu,J.J. Jinyue Jiang, Meiqi Yang, & Zhiyong Jason Ren. (2023). ChatGPT and environmental research. *Environmental Science & Technology ASAP*. DOI: 10.1021/acs.est.3c01818.